

J. Purapuķes

# **Spieķis un divi suņi.**

---

Apgādājusi

Rīgas Latviešu Biedrības Derīgu Grāmatu Nodaļa.

Rīgā, 1926. g.

---

*Iespiests paju sab. „Liepājas Burtnieks“ spiestuvē,  
Liepājā, Vecais tirgus № 12. Tālr. 627.*

---



**Jānis Purapuķe.**



## I.

„Latīņ, Latīņ, tu mani nogalināsi!“

„Diezi? — No kuņas puses tad nāves vēji pūš?“

„Nu redz', kāda tu esi!“

„Ērmots puisis! kā tad lai es zinu, kur tev sāp?“

„Kur man sāp? — Man sāp visur, kad tu ar govju puisī lakstojies.“

„Tiešām? Par ko tad tu mani neprecē?“

Asnītis nokāra galvu. Gludi noskūtais, labsirdīgais gūmis tapa drūms, zilās acis apstās valganas, un sīkais augums it kā saruka.

„Dievs vien zin,“ viņš sacīja klusi, — „kā ilgojos pēc tā brīža, kad tu manim piederētu pavisam un uz visiem laikiem, bet tu pati zini — Valdekas aitnieka palīgs tak nevar precēties.“

„Gluži pareizi,“ meita atsaucās saigusi, — „aitnieka palīgs Asnītis nevar precēties, bet govju meita Late grib precēties; vai tu dzirdi, Juri? Es negribu vairs meitās dzīvot! Ja tu manis neprecēsi, tad iešu pie govju puisī Ingas.“

„Un tad es Ingam sadragāšu visus locekļus.“

Meita lūkojās puisī lielām acīm, tad sāka skaļi smieties.

„Tu? — tu Ingam visus locekļus sadragāsi? — Ha, ha, ha! tiešām nedzirdēti brīnumi: tu Ingam visus locekļus sadragāsi? Sienāzītis vērsi sadragāšot? “

„Latīņ, tev nemaz nav manis žēl.“

„Un tev, — vai tev manis ir vairāk žēl?“

„Es jau priekš tevis darītu visu.“

„Tikai precēt negribi?“

„Kā tu tā vari runāt.“

„Kas tad tevi pie muižas aitām piesējis? Saligsti kur nebūt par puisī un precēsīmies?“

Puisis purināja galvu.

„Es esmu mācījies aitiņas audzināt un kopt — viņas man ir miļas...“

„Nu tad milē šavas aitas, es milēšu Ingu.“

„Latiņ, Latiņ, kāda gan tev būs pie Ingas dzīve? — Grūts darbs, vāja pārtika un. tu pati zini, ka Inga ir dzērājs“

Piepēži meita apskāvās puisim ap kaklu, un asaras sāka straumēm plūst.

„Juri, miļlais Juri,“ viņa elsoja tik dikti, ka pat cūka, kas bija laidara dubļos izstiepusies, pacēla uzmanīgi galvu, — „es jau viņu negribu, bet ko tad lai daru, kad Anna mani ēd dzīvu kopā? No tās svētdienas, kamēr viņu pirmo reizi ar Caunīti uzsauca, viņa nedod man ne dien', ne nakti miera. Kur tik pagriežos, visur viņa skandina pakaļ: „Lūk, ka nesmukā Anna dabūja vīru, bet smukā Late tā ir paliks vecmeitās. — Juri! es to nevaru un negribu ciest. Kāzas viņiem noliktas pēc piecām nedēļām, šinī laikā es gribu apprecēties. Annai papriekšu. — Un kāpēc gan tad mēs nevarām precēties? Dzīvosim kā līdz šim: tu par aitnieka palīgu, es par govju meitu.“

„Lielskungs nebūs ar mieru, viņš mūs abus atlaids no vietas.“

„Lai laiž, kas par to? Tagad darba nekur netrūkst.“

„Tu tā domā, bet rokpeļņiem ir sūra maizīte. Turpretī, kas tad nekaiš aitnieka sievai? Tā dzīvo kā lielmāte, un muižas ļaudis sveicina viņu. Kāpēc tu negribi paciesties? Varbut, ka man laimējas dabūt aitnieka vietu kādā citā muižā. Lai Anna precas, kas tev ar

viņu! Bet kad viņa tevi neliks mierā, tad es kādu vārdu ar viņu runāšu.“

„Tas neko nelīdzēs, viņa tevi izlamās un piespļaus beigās acis. Viņa ir velna sieviete.“

„Tad žēlošos muižkungam.“

„Vai tu domā, ka viņa no tā bīstas? Vēl aizvakar viņa tikko muižkungam ar salauztu grābekļa sieksti bārdu neizskrāpēja. Gribot negribot kungam bij jālaižas bēgt. — Kamēr viņa ir uzsaukta, viņa ir pilnīgi traka un nebīstas neviena.“

„Tad piesargies no viņas.“

„Kā lai piesargos? Mums abām vienā istabā jādzīvo un jāguļ, abām viens darbs jāstrādā. kā tur lai piesargas?“

„Hm!. “

„Jā, Juri, dari kā zini, bet man jāprecas. Ja tu nu īsti nevari un negribi, spiest tevis neviens nespiež, — es precēšu Ingu. Mēs jau esam pārrunājuši, viņš ir ar mieru tūdaļ.“

Asnītis nobāla.

„Jūs jau pārrunājuši?. Latīņ, Latīņ!. “ Puisis iekērās abām rōkām pakausī. Meita bij nodūrusi galvu un rušināja ar kājas pirkstu smiltis.

„Nu labi,“ Asnītis sacīja pēc brīža stingri, — „pagaidi līdz rītvakaram, runāšu ar lielkungu, kas zin', viņš paļaus. ja nē — tad, kā Dievs gribēs. Un tagad man jāiet. drīz būs jādzen aitas ganos.“

Meita nekā neatbildēja. Caur pieri viņā noskatījās puišam pakal, kurš nevienādiem, uztrauktiem soļiem nogriezās gar muižas klētīm. Tad viņa lēni soļoja uz govju kūts pusi.

„Nu kas tad bij, vai neizdevās vis Asnīti pierunāt? Lūk, tāds muļķītis, kam pat prāta nav vairāk kā viņa aitām, taču negrib piekostas. Tā nav laba zīme; labāk

met visas precēšanās domas pie malas, meitiņ, tur tikpat nekas neiznāks.“

Late Zodiņš atdūrās kā mietā. Laidara durvīs stāvēja viņas pretiniece, otrā govju meita Anna Tupelite, un ļauni pīrgājās. Pēdējā bij gaļa, sausa un kaulaina meita, ar uz āru izspiestiem vaigu kauliem, melnūksnēju ādas krāsu un šaurām, brūnām acīm.

„Tfitu!“ Late nospļāvās, — „tad ta nobījos ka' nobījos, domāju, ka velns laidara durvīs. Tfitu! kad tik nu drudzis nepiemestos.“

„Drudzis — zināms, tas tev piemetīsies droši vien,“ Anna kļiedza pilnā balsī, — „bet tas būs tas pats vecmeitas drudzis, kuŗš jau tevi tagad krata un no kuŗa tu visu mūžu neatraisīsies; tā jā, smukā Latīņ! Lūk, velnus tagad izprecēs, bet eņģelus pat plānprātiņi neņem.“

Late brītiņu stāvēja kā zibeņa ķerta. Acis tai bij pilnas asaru, lūpas drebēja un raustījās, bet ne viņa varēja parunāt, ne pakustēties. Varēja redzēt, ka viņa cīnījās itkā ar lietuvēnu vai tamlīdzīgu varu. Tad viņas veselīgās miesas strauji notricēja, sakustējās un atdabūja dzīvību.

Viņa sasita dūri uz dūres, un tās vārdi bij visā muižā dzirdami:

„Sods, Dieva sods piemeklē Caunīti par viņa nelāgo dzīvi,“ viņa kļiedza, — „bet Dievs var arī vēl par viņu apžēloties un pēdējā acumirkli to izpestīt. Nelielies, negavilē tu, nešķīstais radījums! Laikāk neticēšu tavai apprecēšanai, pirms nebūsi salaulāta. Bet par mani tu nebēdā, ragana! Es būšu papriekšu sieva nekā tu.“

Anna atstāja laidara durvis un devās taisni Latei pretī. Viņa grūda tai knipi zem deguna un ķerca: „Dieva sods, Dieva sods? Pērkons tevi saspārdīs, velns kaulus iznēsās, tu — tu spindzele! — Skaties vien, šī būšot papriekšu sieva nekā es? — Jānosplaujas! Kas zin, esi



bez laulības sieva? Brīnumi nebūtu, ko gan citādi ar Ingu un muļķīti aitu ganu pa kaktu kaktiem čudurējies!“

Uz laidara virsu veda tilts, pa kuŗu sadzina rudenos salmus lopu pakaisām. Gar tilta abām pusēm bij ietaisītas margas, lai strādājot kāds nenoveltos zemē. Tagad uz tilta parādījās drukns puisis sarkaniem vaigiem un resniem locekļiem. Viņš laikam bija kūtsvirsū gulējis dienvidu, jo pie krekla piedurknēm un tāpat vien uz pleciem uzmestiem svārkiem bij pielipuši salmi. Puisis atspiedās ar elkoņiem pret margām un sāka noklausīties abās strīdniecēs. „Būtu skāde, ja viņas neplūktos,“ viņš norūca pie sevis.

„Neslaisti savus netīros un nolādētos kaulus tik tuvu pie manas miesas, atkāpies, nešķīstā!“ Late piepēži iesaucās un vilka roku pa gaisu, itkā mušas atgaiņātu. — „Man? — man? — tu, pasaules ķēms, gribi pārņemt netiklu dzīvi? Man, kas šodien vai rītā var nostāties Dieva priekšā tik tīra kā vistīrākais sniegs? — Par velti tu klabini savu čūskas muti, man no tās nekas nepielips; bet tu — tu — kā tad bij, kad tu Pundurēnos biji par ganu meitu, un žīdu skroderis, garais Icīgs, gāja tev palīgos? Vai to jau esi piemirsusi? Vai jau esi aizmirsusi Spīgaiņu Andžu? — Kā bij ar to priekšautu ābolu? — Buh! uz tavas miesas nav adatas dūriena šķīstas vietīņas.“

„Še tev! še tev! melkule, nekaupa!“ Anna šņāca un tik veicīgi iesīta pretinieci pa degunu, ka asinis izšāvās ar strūklu gaisā.

Late saķēra abām rokām ģīmi.

„Nu, tas nu nav nekas,“ Inga rūca vienaldzīgi un rāpās pa tiltu zemē.

Pa tam iekarsusē Anna turpināja daudzīt savu ienaidnieci, kuŗu asinis kavēja pretoties. Bet piepēži uzbrucēja sajuta padusēs itkā dzelzu stīpas sažņaudzamies un nākamā acumirkli ķepurojās gaisā.

„Lūk, lūk, kas par salmu kūli,“ Inga smējās un purināja vecmeitu gluži tā, kā reizēm ļautri šuneli mēdz purināt atrastas lupatas.

Pārsteigums bij tik pilnīgs, ka Anna neatgīdās pat kliegt vai lamāties.

Taisni šinī acumirkli muižas kungs ar darbiniekiem gāja uz lauku. Pamanījuši savādo skatu, viņi apstājās palūkoties, kas isti notiek.

Bet meita, ierāudzījusi nelūgtos skatītājus, sāka ar tādu sparū kārpīties no puīša rokām valā, ka apgērba josta neizturēja un pārtrūka.

„Tfi-tu, pagāns!“ Inga nospļāvās un acumirkli palaida gūstekni.

Muižas kungs ar strādniekiem sita plaukstas un garšīgi smējās! Tas bij par daudz! Anna pārsvieda nošļukušo apgērba gabalu pār galvu un nozuda lopu kūti. Kaulainās kājas vien nozibēja.

Inga griezās, lai dotos pie sava darba, bet Late viņu atturēja.

„Inga,“ viņa elsoja un slaucīja ašinis no deguna, — „tagad esmu tava uz mūžīgiem laikiem. Ņem un dari ar mani, ko zini.“

„Muļķības,“ Inga atbildēja rāmi, — „nebij jau nekas liels!“

„Inga. .Inga. .vai tu mani precēsi?“

„Atkal jau ar šo trako jautājumu! Varbūt ar tevi ir nelāgā, kad tik karsti pēc laulības kāro?“

„Mīlais Inga! es tevīm zvēru pie svētā Dieva debesīs, ka esmu tik tīra kā asara. Bet — es gribu Annai papriekšu apprecēties.“

„Tās lupatas dēļ? — Man ne prātā nenāk. Katrā ziņā šogad no precēšanās neiznāks nekas. Ne es esmu par to domājis, ne uz to taisījies. Ja nākamā gadā padosies dabūt tādu vietu, kur precēts cilvēks var dzīvot —

nu, manis dēļ. .bet tagad liec mani ar tādām būšanām mierā.“

„Inga, mīļais Inga...“

„Tur nelīdz nekāds mīļais Inga. Ej labāk nomazgājies, jo tu jau izskaties pēc slaktera.“

„Tad vismaz izjauc Annu ar Caunīti. Caunīte ir tavs draugs un, varbūt, tu to vari. Inga, tu to dariši, vai nē?“

Puisis nosmējās.

„Nu, Caunīšam ir savs aprēķins,“ viņš sacīja noslēpumaini, — „kauli maksā naudu. Taču — kas var zināt, kāds gals būs.“ —

„Esi, esi tik labs un dari, ko vari. Es tev noadišu ziemei cimdsus un šalli.“

\* \* \*

Valdekas lielskungs, barons von Bistrōms, stāvēja savas pils priekšā uz trepēm un dauzija ar jājamo pātagu zābaku stilbus. Liels, pelēks suns stāvēja pie trepēm apakšā un, mēli izkāris, lūkojās uz augšu, uz savu kungu.

„Nu, kā bij, Sidor, vai šodien vēl būs lietus?“ barons uzrunāja kustomi.

Sidors vēdināja asti.

„Vai tas lai nozīmētu jā, Sidor?“

„Vau, vau, vau!“

Lielskungs smējās.

„Tā tad tu patiesi domā, ka būs lietus?“ viņš runāja jautri un pagrieza acis uz debesīm, pie kuņģam sakrājas melni mākoņi. — „Tas nebūtu priekš mums labi; aizlītu izkaltētais siens un bez tam aizkavētu mūs nojāt līdz jaunajam mežam.“

Labajā trepju pusē parādījās kučiers ar sedlotu zirgu, kreisajā — Asnītis, brīnum sašļucis un nolaidies.

Sidors apsveicināja zirgu ar skaļu riešanu, bet, pagriezies uz otru pusi, paošņāja drusku gaisā, nosēdās un tad neuzticīgām acīm nolūkojās nācējā.

Pēdējais apstājās pie trepēm, noņēma cepuri un zemu palocījās.

„Nu, ko Asnītis sacīs?“ lielskungs to uzrunāja laipni. Asnītis palūkojās bailīgi uz kučieri, tad uz suni.

Barons nokāpa pa trepēm un saņēma zirgu. „Tu vari iet, Miķel,“ viņš pavēlēja ziņkārīgajam kučierim, tad pagriezās pret Asnīti, kurš pa tam bij pasteidzies roku pabučot: — „Nu, Asnīt? — No Sidora tev nav ko būt, tas nav plāpa.“

Sidors to apliecināja ar skaļu riešanu.

„Es. es. lielskungs, gribētu gribētu.“ pūsis šņaudzīja cepuri rokās.

„Ko tad tu gribētu, Asnīti?“

„Es gribētu precēties,“ Asnītis izspieda ar mokām un nosarka līdz pašiem ausu galiņiem.

„Tu gribētu precēties?“ lielskungs brīnījās, bet viņa balss skanēja jautri. — „Tas jau ļoti prātīgi no tevis, — viņš atstās savu tēvu un māti un pieķērsies sievai. Vai ne tā, Asnīt?“

„Tak jau tā,“ Asnītis atbildēja gluži sajucis un nokaunējies.

Lielskungs piemiedza blēdīgi acis.

„Un kurā tad ir tava izredzētā, ja tas nav vēl noslēpums?“

„Late govju meita Zodiņu Late.“

„Nekas, dūšīga sieviete, Asnīt! Man šķiet, ka tev viņu kaitināt nebūs vis ievēlams.“ Pie tam barons noraudzījās zobgalīgi puiša sīkajā augumā.

Asnītis smaidīja.

„Viņa ir lēna, lielskungs,“ viņš atbildēja nedroši.

„Lai Dievs dod, Asnīt, lai Dievs dod! Dzīve ir mīkla, pilna dažādu pārsteigumu un noslēpumu. — Un ko tad es tev tur varu līdzēt?“

„Lūgtu jūsu atļauju.“

Lielskunga vaigs tapa ar reizi nopietns.

„Pret tavu precību man jau nav nekas preti, Asnīt,“ viņš runāja laipni, — „tā tava darišana — precies Dieva vārdā! — bet ka no tavas algas divi nevar dzīvot, to tu pats zināsi.“

„Alga nu gan priekš diviem .“

„Par mazu, par mazu, Asnīt! Tur nav ko gudrot. Un tavai vietai to palielināt — es arī nevaru; darbs to neienes.“

„Late jau varētu palikt par govju meitu kā līdz šim.“

Barons purināja galvu un cēla kāju sedlu kāpslī.

„Tas neiet, ne uz kādu vīzi nē!“ viņš atbildēja stingri. — „Laulāti ļaudis nedrīkst dzīvot šķirti. Jau kopā dzīvojot velns tik viegli iespraužas starpā, ne tad nu vēl starp šķirtiem. Tu vēl esi jauns diezgan, Late arī, — paciešaties gadiņu, kamēr rodas derīga vieta. Jūsu mīlestībai tas nekaitēs.“

Barons bij jau zirgam mugurā. Zirgs sāka mīpāties un Sidors riet.

„Es jau būtu ar mieru,“ Asnītis steidzās izskaidrot, — „bet Late — viņa negrib gaidīt.“

„Kas? viņa negrib tevis gaidīt?“

„Tā ir, lielskungs!“

„Na, tad man tevis, Asnīt, žēl; bet muļķis tu būtu, ja tu uz viņu vēl tad domātu.“ Barons atlaida drusku pavadu, un zirgs devās slaidos rikšos, ar krūtīs iecirstu galvu uz vārtu pusi, Sidors aizdrāzās papriekšu.

Asnītis nolūkojās brītiņu lielkungam pakal, tad uzlika cepuri galvā.

Muļķis es būtots, ja tad vēl uz viņu domātos jā, kā tad — muļķis, muļķis! Viņa manis nemīlē, viņa mīlē Ingu. Ingu, zināms Tikai nezinu, kas mani pie viņas tā pievelk: sarkanie vaigi, garās bizes, vai brūnās acis? Muļķis es būtots zināms, zināms; simtu reiz muļķis, ne vienreiz vien; bet vai tad es būtu pirmais? Miljoniem tādu priekš manis bijuši, miljoniem

tādu pēc manis būs           Nu, redzēs gan, ko Late uz to sacīs. Ja vina patiesi mani atstums — nu, kā Dievs grib! tad zināšu, kādi ir sievieši. Man tad viņi lai vairs netuvojas.“

Puisis pacēla nīpri galvu un sita ar dūri gaisā.

„Tūdaļ došos pie viņas, — gribu skaidrību. Tik ilgām aitas var paganīt pats aitnieks. Viņš gan dusmosies, bet kas tad par to? Vai man nav tagad pasaulē viss viena alga? Kādēļ gan cilvēki nav tik uzticami un labi kā niecīgie kustoniši? Vai pie aitām tādas blēdības var notikt?“ Pār Asnīša ģīmi pārļaidās smaidis. — „Mīļās, mīļās aitiņas!

Kā viņas allaž brēkdamas steigdzas man pretī, kad izdzird manu balsi, manus soļus!“

Late patlaban grūda no kūtsvirusus salmus pakaisām, kad puisis aiztika viņas plecu. Meita stipri satrūkās.

„Hu, kā tu mani nobiedēji!“ viņa iesaucās, dziļi nopūzdamās.

„Tu bijī nogrimusi domās un manis nemaz nepamanīji,“ Asnītis sacīja, itkā pārmezdams.

„Nu, ko tad tu tā velcies kā nāve!“ meita atcirta dusmīgi.

„Latiņ, vai tad tev nemaz negribas zināt, ko lielskungs man teica?“ puisis runāja mīļi un lūkoja meitai pieglausties.

„Paliec rāms!“ Late uzkļiedza sabozusies. — „Es nesmu ziņkārīga.“

„Bet Latiņ!...“

„Bet Latiņ! bet Latiņ! — Kas es tev par Latiņu? Vai tad es tev šodien jau neteicu, ko es domāju? Ko tu vēl gribi?“

„Tā taču nebij tava galīgā atbilde?“

„Zināms, nē; galīgo atbildi deva Anna, mani tevis dēļ līdz asinīm sadauzīdama. Gaidi vien, kad tad tu nāksi palīgā!“

„Vai es to zināju?“

„Tu nekā nezini      Nebūtu Ingus mani paglābis,  
diezin, vai pūce nebūtu acis izrāvusi.“

„Ingus, un atkal Ingus!“

Meita iespieda rokas sānos.

„Nu kas tad bij? vai tu man vari par viņu ko vairāk dot?“ viņa prasīja ļauni.

„Lielskungs saka, lai mēs vēl kādu gadu gaidot,“ puisis atbildēja sēri.

„Tu taču viņam teici, ka es negribu gaidīt?”

„Teicu. zināms, bet “

„Nu —?“

„Redzi, Latīņ, tā lieta ir tāda pavisam savāda.

Saki, vai tad tu manis patiesi ne druskas nemīlē?“

Late smējās.

„Vai daudz tev no manas atbildes tiks?“ viņa noprasīja zobgalīgi.

„Tiks — netiks, vismaz zināšu. “

„Nu ko tad tu zināsi? ko tad?“

„Kā būt, kā nebūt.“

„Kā būt, kā nebūt? Labi, sacīsim, ka es saņemtos tevi drusku mīlēt, kas tad būtu?“

Late pašķieba galvu un lūkojās kārdinoši puisam acīs. —

„Kas tad būtu?      Latīņ, tad tev nebūtu grūti manis kādu gadiņu pagaidīt.“

„Vai patiešām? .“

„Tā lielskungs arī domā.“

„Varbūt, ka jums abiem ar lielkungu taisnība, bet kas man gar to par daļu?“

„Tev nava nekāda daļa? Nujā, tad tas arī gan būs taisnība, ko lielskungs vēl teica, tas ir, ka es būtot muļķis, ja uz tevi domātot.“

„Kas? ko viņš teica?“

Late, gluži pietvīkusi, pievirzījās puisam tuvāki.

„Ka es būtot mālķis, ja tevi precētot.“

Meitas acis zvēroja.

„Uu ka tu esi muļķis pa dzimšanai, to viņš tev noteica?“ viņa jautāja aizsūsusies.

„Latīņ!“

„Nelatiņo, es negribu, ka tu mani tā sauc. Starp mums no šās dienas viss beigts. Tu priekš manis neesi nekāds vīrs. Pie tās atzišanas mani Anna veda, un es viņai par to vēl pateikšos. Bez tam esmu Ingam solījusies un, ja citādi neies, gaidīšu uz viņu pat divi vai trīs gadi.“

„Tā tad tu līdz šim mani esi tikai vilinājusi un mājusi?“

„Domā kā gribi — man vienalga.“

„Lielkungam taisnība, es būtu muļķis, patiesi liels muļķis. paldievs Dievām, ka vēl tā!“

„Un tagad taisies, ka tieci pie savām aitām! Man par kaunu ar tādiem runāties.“

„Lai Dievs dotu, ka tevi lielāks kauns nepiemeklētu.“

„Ne tava bēda būs.“

Asnītis taisījās uz projām iešanu, bet vēlreiz atgriezās un uzmeta meitai gaŗu, žēlu skatu.

„Tad nu uz visiem laikiem būtum šķirti?“ viņš jautāja klusi.

„Uz visiem laikiem!“ Late noteica cieti. Puisis savilka cepures širmi dziļāki uz acīm un lēniem soļiem devās projām. Meita turpināja mierīgi savu uzsākto darbu.

Aitas bij Zaļajā pļavā pie upītes. Aitnieks stāvēja pļavmalā uu nepacietīgi lūkojās uz muīžas pusi.

„Ko jods Asnītis ar lielkungu tik ilgi runājas,“ — viņš sirdijās, — „vēl nenāk un nenāk! Bet mežsargs mani jau sen gaidīs krodziņā; kad tik nogaidījies neaiziet projām. Diez', kas gan manam palīgam varētu būt par runāšanu ar pašu lielkungu? Ir tam kas uz sirds, — lai saka man, ko varēs — izdarīšu, bet ne pats uz



savu roku pie lielkunga!. Kad tik nesāk sūdzēt vien. Na, tad gan puisis laba gala neņems.

Asnīša atnākšana to daudz maz apmierināja, bet kad viņš pamanīja puīša bēdīgo izskatu, tad apmierinājās pavisam.

„Kas tad nu, vai mušu noriji?“ aitnieks uzrunāja puisi, izbrīnījies par viņa nošļukumu.

„Vēl vairāk,“ Asnītis atbildēja vaļsirdīgi, — „man brute atteica.“

Aitnieks skaļi iesmējās.

„Tik vien?“ viņš runāja jautri. — „Un par to tu esi tik nolaidies? Muļki! priecāties tev vajaga, ka esi sprucis no nelaiimes vajā.“

„Nelaiimes —?“ Asnītis stiepa garī. — „Un jūs to saucat par nelaimi? Kas tad vēl laimīgāki dzīvo nekā jūs ar savu sieviņu?“

„Tā jau ļaudis domā, un es arī to, kad vajadzīgs, apliecinu, bet tev tik varu, Juri, sacīt: precēties ir labi, taču neprecēties ir vēl labāki. To aizbāz sev aiz auss. Un nu gani aitas, man jāsteidzas darišanās. Kādu citu reizi parunāsim par šo būšanu tālāk.“

Aitnieks aizgāja. Jauneklis palika viens. Kas to šorīt būtu domājis, ka lieta tā nobeigsies! Mīlais Dieviņ! stiprini sirdi, bet tas sāp, kā sāp. . . Jau vesels gads, ka viņš ar Lati cerējās, mīlējās, un nekad viņa nebij to atstūmusi, allaž bijusi mīlīga, pat bučojusi, un nu — ar reizi! . . . Vai tas bij godīgi, vai tas bij cilvēcīgi? Nepatik tev, saki no sākuma, nekārdini un nevilini cilvēkus! . . . Inga — jā, tas nu tas labais; kad tik vēlāk nenožēlotu. Redzēs gan, kāda dzīve ir dzērāja sievai. Kas zin, piedzīvos vel to brīdi, kad nebūs maizītes ko ēst. Bet kad tad viņa grieztos pēc palīdzības pie viņa, pie Asnīša, ko tad gan viņš darītu? — Vai lai pateiktu tai viņas pašas vārdus: „Mēs esām šķirti uz visiem laikiem?“ Nē, nē! to viņš gan neteiktu. Viņš tai dotu

maizi, naudu un kas tai vajadzīgs. Tā, zināms, viņš darītu, un tad tik vēl Late nojaustu, ko viņa zaudējusi. Viņa izlietu bagātīgi asaras — par vēlu! —

Kāds piebadīja pie Asnīša kājas. Viņš satrūkās. Balts jērs ar saitīņu ap kaklu stāvēja gana priekšā un uzlūkoja to lielām acīm.

„Ak tā, mana Mariņa atnākusi?“ Asnītis iesaucās gandrīz priecīgi, nometās ceļos un piespieda jēra galvu pie sava vaiga. — „Mana Mariņa, mana mīļā Mariņa?“ — viņš čukstēja aizgrābts.

Bet Mariņa tapa drīz nemierīga. Viņa bija saodusi sava drauga kabatā priekš viņas iebāzto maizes gabalu un sāka ar purniņu kabatu purināt.

„Kāda tu šodien nerātna!“ Asnītis to norāja, bet tūdaļ arī bāza roku pēc garduma.

Nedeļu vēlāki barons Biströms lika aicināt Asnīti pie sevis. Puisis ieradās lielkunga darba istabā gluži nobijies. Lielkungs smaidīja labvēlīgi.

„Nu, Asnīt,“ viņš to uzrunāja laipni, — „kā veicas ar precēšanos?“

„Nelāgi, lielskungs! Late man atteica.“

„Tiešām? Tikai tādēļ, ka tai gads vēl jāgaida?“

„Viņa laikam manis nemīlē,“ puisis atbildēja pusbēdīgi, puskaunīgi.

„Hm, tad jau viņa pati nezina, ko tā grib.“

„Viņa sev izraudzījusies citu, govju puisi Ingu.“

„Aa, tad otru! Tā tava laime. Un ko tad nu domā iesākt?“

„Ar lielkunga atļauju dzīvošu kā līdz šim.“

Barons smaidīja.

„No tam neiznāks nekas,“ viņš runāja rāmi, — „man par nožēlošanu, — tu man tīri labi patīci — tev būs taču mana muiža jāatstāj.“

Asnītis strauji nodrebēja, un viņa acis bailīgi pacēlās uz lielkungu.

„Lielkungs! žēlīgais! .“ viņš stostījās. Barons paraustīja plecus.

„Tavā vietā jau sarunāts cits, vismaz pagaidām, tas pats Jngus. .“

Asnīšam bij pilnas acis asaru.

„Ko tad esmu noziedzies?“ viņš gaudās žēli.

„Izņemot tavas precības domas, cita grēka pie tevis nezinu.“

„Un tomēr .“

„Tomēr tevi atlaižu; jā, Asnīt, tas man jādara, jo tu esi bagātīgā mērā pelnījis.“

Puišam ritēja pār vaigiem asara pakaļ asarai, bet barons vēl arvienu smaidīja.

„Nu, vai tad tev šejienes tik ļoti žēl?“ pēdējais jautāja pēc brītiņa, — „jeb tev grūti no brūtes šķirties?“

„Man viņas vairs nav.“

„Un kas var tomēr zināt? Kad Late dabūs dzirdēt, ka Asnītis tiek pieņemts lielajā Virgas muižā par patstāvīgu šeferi (aitnieku), kuņam pat lielāka alga nekā Valdekas „šeferam“, un ka viņš var uz pēdām precēties — kaszin, kādi prāti tad var viņai apmesties.“

„Es... Virgas muižā par „šeferi“?“ puisis burtoja pagalam sajucis.

„Tā ir,“ lielskungs turpināja labvēlīgi. — „Turienes barons Böllendorfs raksta man, ka viņš savā muižā gribot ievest aitkopību, un lūdz mani sūtīt viņam priekš tam noderīgu cilvēku. Es viņam ieteicu tevi. Šodien pienāca galīgā atbilde un algas noteikumi. Tu topi pieņemts.“

Asnītis dziļā pateicībā skūpstīja kungam roku. „Nu, nu,“ barons vairījās — „ne tik strauji. Vēl nav viss, ir vēl kāds smags noteikums.“

„Esmu ar visu mierā.“

„Nepārsteidzies, noteikums ir ļoti kutelīgs, viņš snieždas sirdslietās.“

„Man vienalga.“

„Nu, nu, bet kad tas būtu, ka tu runā stāvošo vietu tikai tad dabū, ja neprecē Lati?“

Lielskungs uzlūkoja puisi pētoši.

Asnīša galva nokārās uz krūtīm, un viņa ģimīs nebija vairs redzams. Klusu klusu skanēja atbilde:

„Es viņu neprecēšu.“

„Nu, tad sarīkojies, ka jaunnedēļ pirmdien vari doties uz jauno vietu. Muižas zirgi tevi aizvedīs. Vai tev vēl būtu kas, ko pieminēt?“

„Nekas, žēlīgais lielskungs!“ Asnītis noliecās skūpstīt lielkungam roku.

Kā puisis bija no lielkunga nokūlies līdz aitu gana mājai, to viņš pats lāgā nezināja. Viņš bija kā apreibis. Tam bija ap sirdi reizē priecīgi un bēdīgi. Tikai saraustītos teikumos viņš spējēja izstāstīt aitniekam savu laimi. Pēdējais uzņēma jauno zīpu nelabvēlīgi.

„To jau mūsu lielskungs prot,“ aitnieks rūca pikti, — „savus uzticīgākos kalpus viņš arvienu aizmirst. Vai gan viņa pienākums nebija papriekš aprunāties ar mani, ko es domāju? Bet nē, viņš tikai dara savu projām. Vai viņa izraudzītais cilvēks to darbu var darīt, par to viņam maza bēda.“

Aitnieks nosplāvās. Viņa sieva nesacīja nekā. Klusi tā izšjuka no istabas un aizmētās pie govju meitām, kurās patlaban mazgāja kādā toverī pie kūlīm rokas.

„Vai esat dzirdējušas jauno vēsti?“ [aitniece sauca par gabalu.

Anna uzslējās stāvu un turēja slapjās rokas kā satingušas virs tovera.

„Asnītis aiziet uz lielo Virgas muižu,“ aitniece turpināja, pienākusi meitām tuvāki.

Tagad arī Late uzslējās stāvu.

„Asnītis uz Virgu?“ Anna iejautājās. — „Ko tad tur?“

„Lielskungs viņam izgādājis brīnum labu vietu par aitnieku, daudz labāku kā manam vīram.“ Aitniece ņēmās jauno vēsti sikāki izstāstīt. —

„Pašam savs dzīvoklis ar trim istabām, pagrabs, klēts, varens deputāts un 100 rubļu naudā. Dzīve kā ķēniņam.“ —

Late bij nosarkusi un slaucīja priekšautā rokas, lai Anna nepamanītu viņu drebēšanu. Turpreti pēdējā ņēmās iztaujāt aitneci.

„Un kāpēc tad tavs vīrs labo vietu nepieņēma?“ viņa prasīja, neuzticīgi smaididama.

„Vai tad mūsu lielskungs nezināms?“ aitniece atbildēja aizvaiņota. — „Pie viņa taisnību velti meklēt. Mans vīrs tik ilgi jau kā kalpo, kaut vai reizīti būtu tā iedomājies, parādījis sirdi — nekā. Un tagad bez mana vīra ziņas viņš atdod labāku vietu Asnīšam, piena puikam, kurū mans vīrs izmācījies.“

„Tā jau nu gan, tā jau nu gan,“ Anna iemetināja, — „un tagad tavam vīram būs pašam aitas jāgana, nevarēs krogā sēdēt?“

„Nu, manu vīru bez palīga atstāt, — to lielskungs vis neuzdrošināsies, cik auša viņš arī nebūtu. Zina gan, ar ko tam darīšanas. Tagad par palīgu ielikts Inga, jau šodien no pusdienas iet ganos: Asnīšam esot jāsataisoties uz jauno vietu.“

„Inga!“ Anna sasita rokas un sāka smieties. —

„Tavu joku!“ — viņa paskatījās uz Lati. „Tad ta nu mūsu meita ir pārreķinājusies. Būtu tai palaimējies Asnīti pievākt, varētu tad precēties, pēc trīs nedēļām būtu Virgas cienmāte, bet kur tad nu, Dieviņ, tagad likties! Cerēja uz Ingu, tas nu vairs nevar precēties. Nē, tas jau tiesa, tas tiesa, nabaga Latīņai no dzimšanas būs nolemts tupēt vecmeitās. Tu žēlīgais, nemaz nebūtu domājusi, ka Asnītis tāds gudrs puika. Tirā nelaime, ka pasteidzos ar Caunīti.“

„Vai tas tiesa, Late, ko Anna tur plukšķ?“ aitniece iejautājās rīdītājas balsī.

Bet Late mudīgi aizmetās projām.

Anna ar aitnieci nosmējās tai pakal.

„Tā jau iet, kad nepalaimējas,“ aitniece nobeidza valodu un soļoja tad uz vagarienes istabu.

Asnītis sēdēja istabā uz savas gultiņas un pārdomāja negaidīto laimi. Bij viņam tā gadījies kā aklam cālam grauds. Un tomēr — tomēr viņš knāba šinī graudā ar grūtu sirdi. Kā citādi lielkunga laipnība to būtu pārsteigusi, ja Latiņa ietu viņam līdz uz Virgu! Kā slaveni viņi tur uzdzīvotu! Bet nē, nē — sievieši ir viltīgi, viņš negribēja par tiem domāt. Lai priecājas Late ar Ingu, viņš gādās par saviem kustonīšiem... tie ir daudz uzticamāki un pateicīgāki.

Puisis pacēla miklās acis uz augšu un, itkā ilgdomies, izstiepa rokas uz priekšu. Istabā bij klusu... Aitnieks bij aizgājis jauno palīgu pārraudzīt, tuvumā nebij nevienas dzivas dvēselītes. Lielskungs Asnišam bij atvēlējis brīvdienas priekš sataisišanās uz jauno vietu... bet kas gan puisim bij ko taisīties? Viņam jau vairāk nekā nebij kā gultiņa un balts koka šķirstiņš ar drēbēm. Tādēļ viņš varēja kaut vai tūdaļ braukt projām. — Ja nu apmeklētu radus un no tiem atvadītos? Bet kur tad bij viņa radi? Tēvs, māte miruši, brāļa, māsu nav, bet citi cilvēki, kas zin, visi viņa radi. Līdz šim tie gar aitnieka palīgu nebij likušies ne zināt, ja daudz, tad augstos svētkos viens otrs pie baznīcas bij spiedis tam roku un iejautājis: „Nu, Juri, kā tad sviežas?“ Varbūt, ka arī tagad tie nebūs daudz laipnāki. Lai labāk paliek, ko viņš ies pa pagastu daudzities. Sāks vēl domāt, ka viņš grib ar savu jauno vietu lielīties. Kas viņam daļās gar radiem, kuņi par viņu nerūpējas. Tās pāris brīvdienas viņš pavadīs sirsniņi atpūzdamies.

Kāds grabinājās gar istabas durvīm. Varēja dzirdēt, ka krampis nācējam bij neparasts. Kas tas gan tāds būs? Vai aitniekam kāds viesis? Pilns ziņkārības Asnītis pagrieza galvu uz durvju pusi.

Durvis nedroši atvērās, un viņās parādījās Late. Meiča bij vareni uzposusies un ieeļļojusies, bet ģīmis bij itkā asinīm pārliets.

Asnītis nobāla un lūkojās viņā plati ieplestām acīm.

„Nu tad labdien, Virgas kungī, vai viesus ar' gaidījāt?“ Late sveicināja stomīgi un nedroši apstājās istabas vidū.

Viņa gaidīja atbildi, bet tā nenāca. Pūsis sēdēja gultiņā sakniebtām lūpām.

Piepeži meiča sakustējās, paskrējās uz priekšu un apskāvās Asnīšam ap kaklu.

„Piedod, piedod, mīlais!“ viņa šņukstināja, skūpstīdama puīša acis, vaigus un lūpas. — „Netici tam, ko es tev uz kūtsvirusus sacīju tas bij tikai joki. Tu man arvienu esi bijis mīļš, es tevi mīlēju arī tagad.“

Asnītis ievaidējās kā lielās sāpēs; tad atstuma skaisto skūpstītāju pie malas.

„Piedod, piedod, mīlais!“ meita lūdzās, atslīgusi gultiņā un paslēpusi asaraino ģīmi rokās.

Asnītis paņēma no gultiņas galvgaļa cepuri, uzbāza to uz acīm un klusiem soļiem atstāja istabu ne pušplēsta vārduņa neizmetis.

## II.

Starp šālaika Baltijas muižniekiem ir sastopami vairāki tipi. Viens no visinteresantākajiem starp tiem ir tā sauktais istais jeb veclaiku barons. Šis tips ir tuvu izmiršanai, un viņa locekļu skaits ir brīnum sīciņš. Šie ir vīri ar visiem bruņinieku tikumiem: konzervatīviem politiskiem uzskatiem, nelokāmu dzelzs raksturu, taisnības mīļotāji un vārda turētāji. Uz šās šķiras barona

dotu vārdu var drošāki paļauties nekā uz rakstītiem dokumentiem. Pie tā arī viņus vispirms pazīst. Uz saviem gājējiem viņi skatās kā uz tādēm, kuŗi ir viņu dēļ radīti, lai būtu kas tiem kalpo; bet viņi arī par tiem gādā un rūpējas. Savu muižu un pagastu istie baroni uzskata kā savu valsti, kādēļ neaizmirst pabalstīt skolas, baznīcas un labdarības iestādes. Un ne to vien, viņi arī pabalsta apkārtnes saimniekus viņu dažādos trūkumos un bēdās, bet par to arī prasa neaprobežotu padevību un paklausību visās vietās. Vismazākā pretestība sacel viņos nevaldāmas dusmas, kuŗas dažreiz sniedzas līdz trakumam. Tad viņi nereti nodara pārestības, tomēr vēlāki tās bagātīgi atlīdzina. Īstos baronus zemnieki bīstas, bet arī no visas sirds cienī un mīlē.

Virgas barons Ernests v. Böllendorfs piederēja pie šādiem istajiem baroniem. Ne tik vien viņa ārpusē norādīja uz to: slaiks, cienības pilns un aristokratisks augs, pašapzinīgi, lepni ģimņa vaibsti un milīgas, zilas acis, — arī pēc sirds un dvēseles viņš bij istis bruņinieks. Gar saimniecību viņš personīgi nodarbojās maz. Tādas rūpes viņa uzskatos bij augstā dzimuma necienīgas. Turpretim ar gājējiem viņš apgājās labi un savus pagasta saimniekus (tie visi dzīvoja uz nomu) vienkārši izlutināja. Daba tam bij visai strauja, un dusmās īsi apcīrtie mati uz galvas saslējās stāvu gaisā.

Pili bij ievesta stingra kārtība. Bez sulaiņa pieteikšanas neviens nedrīkstēja un nevarēja pie viņa kļūt. Bet bij arī stundas, kuŗās pat sulainis nedrīkstēja rādīties.

Taisni šādā nestundā gadījās Asnītim Virgā ierasties.

Licis vedējam pieturēt zirgus ārpus muižas sētas, puisis devās nedrošiem soļiem uz pili.

Pils bij liela divstāvu ēka ar divām ieejas durvīm, priekšpusē galvenajām jeb kungu durvīm, galā — mazažām, tikko saredzamām saimes durvīņām.

Asnītis pienāca pie pils un lūkojās bailīgi apkārt.



Nebij nevienas dzīvas dvēseles, kas tam būtu varējusi parādīt ceļu pie lielkunga. Mazās durvīņas viņš nepamanīja un tādēļ tuvojās lielajām. Durvis nebij aizslēgtas. Smagi viņas atvērās, un jaunais aitnieks piepēži atradās gaišā priekšnamā. Brītiņu viņš palika kā apstulbis stāvēt un gaidīja, vai kāds cilvēks neiznāks tam pretī, bet kad viss palika klusu, tad sāka apskatīties, kas tālāki būtu darāms. Visapkārt bija vairāk durvju, un kādas tumšas, šauras trepes, kuŗas veda uz leju. Uz labu laimi Asnītis izvēlējās durvis, kuŗas atradās blakus trepēm. Bailīgi grabinādamies, viņš tās atvēra. Slaiks, stalts kungs uzsprāga kā bulta no rakstāma galda un pāris lielos soļos bij pie durvīm.

„Ko tu gribi?“ kungs brēca un tvēra Asnīti pie svārku apkakles.

„Es, es,“ pēdējais stostījās pārbiļies.

„Vai tu nezini, ka pie sulaiņa jāpieteicas? Bet jūs man paliekat dienu no dienas nekaunīgāki, drīz sāksat uz galda kāpt, a? — marš, rakar!“ —

Jaunais aitnieks nemaz nedabuja atjēgties, cik viegli tas noripoja pa tumšajām trepēm zemē. Cepure vēlās pakal.

Piecēlies un aptaustījis sānus, lai pārlicinātos, vai nav kāda riba ielauzta, Asnītis iedrošinājās izteikt savas jūtas vārdos:

„Tad ta briesmas! vai pašam velnam virsū uzskrēju. Fu, kā nobijos! — Bet ko nu lai iesāku?“

Apakšā atvērās durvis un tanīs parādījās sulainis. Viņš bij troksni dzirdējis un saprata, kas notika. Tāds gadījums jau nebij pirmais.

„Lūdzu, esat tik labi un ienākat uz brītiņu še, pie manis,“ sulainis aicināja laipni.

Asnītis paklausīja un iegāja sulaiņa istabā. Te viņš atsēdās uz pasniegtā krēsla un noslaucīja mutautiņā sviedrus no pieres.

„Vai jūs no tāienes?“ sulainis jautāja.

„No Valdekas“

„No Valdekas? Tad gan jaunais aitnieks?“

„Tā ir. Man no mūsu lielkunga ir vēstule līdzī.“

„Barons jūs jau vakar gaidīja. Tagad viņš errosies, kad dabūs zināt, ko pa trepēm nosviedis.“

„Kas? vai tad tas bij pats barons, tas jaunais, slaikais —? .“

„Briesmonis — jūs gan gribējāt teikt? — Jā, tas viņš ir; bet tik ļauns viņš arī nav, kā pirmā acumirkli varētu domāt. To tūdaļ redzēsāt.“

Atskanēja zvans.

„Jau zvana, tiksat saukti iekšā!“

Sulainis aizsteidzās.

Pēc maza brītiņa viņš bij aipakaļ un, pret Asniti palocījies, sacīja:

„Lūdzu!“

Puisis bailīgu sirdi sekoja sulainim. Pēdējais uzvadīja to pa trepēm, atvēra tās pašas durvis, pa kurām Asnītis bij izsviests ticis, un ielaida iekšā.

Staltais kungs nāca, laipni smaidīdams, preti un sita Asnīšam draudzīgi uz pleca.

„Maza pārskatīšanās, mīļais, maza pārskatīšanās! Es domāju, ka jūs būtu kāds cits bijis. Te jums būs par nepelnītajām bailēm.“ Lielskungs iespieda jauneklīm sauļā 10-rubļu gabalu. — „Kā klājas jūsu lielkungam.“

„Man ir no viņa vēstule,“ Asnītis atbildēja, turēdams kreisajā rokā dabūto naudas gabalu, ar labo izvilkdams vēstuli no sānu kabatas.

„Jūs atbraucāt uz jauno vietu?“ lielskungs jautāja, vēstuli atlikdams pie malas.

„Jā, lielskungs,“ Asnītis atbildēja bailīgi un slaucīja pieri.

„Tas ir labi, Valdekas lielskungs jūs ļoti slavē; ceru, ka pie manis darbosaties tikpat izveicīgi kā savā vecā

vietā. Un tagad ejat, lai sulainis jums parāda jūsu dzīvokli. Ja jums kā vajadzīgs, tad sakat to sulainim. Pirmā laikā, kamēr jums pašam nebūs savas saimniecības, ēšanu dabūsat no muižas.“ Lielskungs griezās uz rakstāmā galda pusi, par zīmi, ka saruna beigta.

Asnītis steidzās nobuōot viņam roku. Par to barons tam noglaudīja galvu un uzsita uz pleca.

„Ir jau labi, mīļais, ir jau labi.“

Aitnieks manījās tikt laukā, bet pie pašām durvīm lielskungs to apturēja.

„Vai jūs pīpējat tabāku?“ viņš jautāja.

„Nē, lielskungs,“ jauneklis atbildēja.

„Tad labi. Gribēju jums sacīt, ka es nemīļoju, kad muižā un ēku tuvumā tiek pīpots. Ganībā var pīpēt.“

Barons pamāja un Asnītis bij pa durvīm laukā. Te to sagaidīja sulainis.

„Vēlu daudz laimes,“ pēdējais sacīja glaimi un kratīja puīša labo roku, — „jums klāsies labi, jūs esat ieguvuši lielkunga labprātību uz visiem laikiem, un tas ir kontrakts uz visu mūžu. Vai neienāksiet pie manis atpūsties?“

„Paldies, bet atvedējs manis gaida. Zirgi nokusuši un gribēs ēst.“

„Nu, tad lai paliek uz citu reizi. Iesim uz jūsu māju.“

Apakšā, trepju galā, viņi apstājās.

„Es paņemšu cepuri,“ sulainis aizbildinājās, iesteigdamies savā istabā.

Bet Asnītis pacēla acis uz augšu, uz likajām trepēm.

„Dievs vien to zin, kā es te neesmu kaklu nolauzis,“ viņš brīnījās pie sevis, tad aptaustīja kabatā dabūto 10-rubļu gabalu. —

„Desmit rubļu! — nebūtu domājis. Nedzirdēts kungs, tādām kalpot nav grēks.“

Sulainis atgriezās ar cepuri galvā, un abi devās pa tumšiem koridoriem un mazažām saimes durvītiņām no pils ārā.

Aitu ganam bij uzcelta sevišķa mājiņa, taisni pretī aitu kūtim. Mājiņa pastāvēja no četrām istabām un ķēķa. Pašam aitu ganam bij novēlētas divas istabas, nošķirtas caur ķēķi, otras divas govju meitām un citiem lopu kopējiem.

Kaut gan aitu gana istabas bij pilnīgi tukšas un kailām sienām, tomēr Asnītis bij priecīgi pārsteigts. — Viņam pašam par sevi nu būs divas jaukas istabas baltiēm griestiem un zili krāsotām sienām — tas bij kas! Te viņš varēs vakariem strādāt vai lasīt, un neviens to netraucēs, nebūs jābīstas ne no kādām plāpām, kā tas bij Valdekā, kur aitniece noglūnēja katru viņa kustēšanos.

Sulainis palīdzēja atvedējam ienest jaunā iedzīvotāja gultiņu un šķirstiņu. Abus nolika dibenistabā.

„Kad tad jūsu citas mantas vedīs — ?“ sulainis griezās ar jautājumu pie Asniša.

Atvedējs rupji smējās.

„Citas mantas? — Man vairāk nekādu mantu nav,“ Asnītis atbildēja vientiesīgi.

„Un kā tad jūs domājat te dzīvot? Vajaga taču galda, krēslu — mēbeļu.“

Aitnieks paraustīja plecus.

„Vajaga.“

Britiņu sulainis pagrozījās pa tukšajām istabām, tad atvadījās. Asniša atvedējam viņš pavēlēja braukt pie muižas kučiera, tur dabūšot zirgi barību un arī pats.

Jaunais aitnieks palika viens. Tam sāka uzmaukties ne visai priecīgas domas. Vai galu galā nebij muļķība, ka viņš bij šo vietu pieņēmis? Par laimi ilgi tam neatlikās laika gudrot. Nebij vēl pagājusi pusstunda pēc su-

laiņa aiziešanas, kad aitnieka dzīvoklī ieradās daži strādnieki ar galdiem, krēsliem un zofaju.

Tos sūtot lielskungs, tā Asnišam tika paskaidrots.

Jauneklis nezināja aiz brīnumiem un aizgrābtības ko iesākt. Mēmi viņš skatījās, kā strādnieki nolika atnestās mēbeles un viņa sirdī nocietinājās apņemšanās visu šo labu atlīdzināt pie lielkunga aitām.

Strādnieki vēl nebij ar mēbeļu novietošanu galā tikuši, kad istabā ienāca sārta jaunava, aizsējusies sniegbaltu priekšautu un rokā nesa lielu kurvi. Viņa palocija koķeti pret Asnīti galvu un pasmaidīja.

„Te jums būs pusdiens, kungs!“ viņa sacīja glaimi un izveicīgām rokām sāka sarīkot vienu no tikko uzstādītajiem galdiem.

Galds drīz bij apklāts, un uz viņa parādījās maize, trauciņš ar zupu, cepetis, pudele alus, glāze un šķīvjī.

Tik lepni Asnītis nebij vēl nekad ēdis. Žēl, ka to nevarēja Late un Valdekas aitnieks redzēt. Pat pudele alus klāt, — tas jau gluži kā lielkungam.

\* \* \*

Vēl tanī pašā dienā jaunais aitnieks uzņēma savus amata pienākumus. Vispirms viņš apskatīja aitu kūti. To viņš atrada par slapju. Bij jādzen visi mēsli laukā un apakšā jāliek drusku ieslīpa grīda. Citādi te nebij līdzams. Bez tam nebij nekādu nodalījumu priekš mātēm, atšķirtiemi jēriņiem un vaislas avēniem. Tas viss bij tūdaļ ierīkojams, ja lietu gribēja nostādīt uz pareizām kājām. Tik diezin', ko lielkungs uz to sacīs? — Ja viņš gribēja, lai aitkopība atnestu cerēto peļņu, tad viņš nedrīkstēja pārlabojumiem pretoties.

Apskatījis kūti, Asnītis devās uz ganībām, lai apskatītu pašas aitas. Pagaidām viņas tika ganītas kopā ar govīm.

Bij tā ap divdesmit kustonīšu no elektaralmerino sugas. Visas baltas, ar gaŗu, ļoti smalku vilnu. Galva plata, ragi uz zemi noliekuŗies un sagriezuŗies, kakls resns un strups, rumpis slaiķs, kājas stipras, un vidēji gaŗa, vālei līdzīga aste. Bet, diemŗēl, aitas izskatījās itkā noguruŗas. Daŗa kliboja, daŗa bij bēdīgi nokārusi galvu un tā stāvēja.

„Aitas jau ir gluŗi panikuŗas,“ Asnītis griezās pie lopu gana, — „kādēļ jūs viņas ganāt tādās ganības? Ganības te priekŗ vārigajiem kustoņiem par drēgnām?“

Gans paraustīja plecus.

„Kad lietus līst, tad ir visur slapjš,“ viņŗ atbildēja rupji un uzgriezta jaunajam aitniekam muguru.

Asnītis nesacīja ne vārda. Viņŗ griezās atpakaļ uz muiŗu un lūdza sulaini, lai pieteic to vēlreiz lielkungam.

Lielkungs saņēma aitnieku sakrunkotu pieri.

„Es jau jums, mīļais, teicu,“ viņŗ sacīja skābā balsī, — „ka jūs savas vajadzības varat uzdot sulainim.“

„Tūkstoŗ paldies, ŗelīgais lielkungs!“ Asnītis nobuŗoja kungam roku. — „Pats esmu apgādāts uz labāko, bet aitņām nav labi. Par viņām tad gribēju lielkungam lūgt. No kūts būtu jāizdzen vecie mēŗli, jāpaliek grīda apakŗŗā un jāierīķo aizgaldas. Aitu viena daŗa ir slima; tās vairs nedrīķstētu ganos laist, bet būtu mītināmas kūtī. Priekŗ tam būtu vajadzīgs smalka siena un auzu. Zaļbarība — āboliņŗ, vislabāķi baltais, lucernes, esparsetes vai raizāle jau gan vairs nebūŗ dabūjamas. Tad arī no rītiem visas aitas būtu kūtī ēdināmas, kamēr nokrīt laukā rasa. Ar govīm tās arī vairs nevar kopā ganīt, tādēļ ka aitas nepanes tik smagu ganību.“

Lielkungs klausījās ļoti uzmanīgi, un krunkas no pieres nozuda arvienu vairāk. Piepēŗi viņŗ uzliķa Asnīŗam roku uz pleca un sacīja :

„Rikojaties, mīļais, kā vajadzīgs; priekŗ tam es jūs esmu pieņēmis. Bet visu, kas jums nepiecieŗams —

strādniekus un materialu — prasat no muižkunga. Es viņam rakstīšu.“

Barons nosēdās pie rakstāma galda un uzmeta uz strēmeles papīra pāri rindu lielu, stīvu burtu. Ar to Asnītis tika atlaists.

Un tad Asnīšam iesākās grūts, rūpju pilns darbs. Mēslu izdzišana un grīdas ielikšana negāja nemaz tik ātri un viegli, kā viņš bij domājis, jeb labāki sakot, gribēja. Pa to starpu nebij nekur kur aitas likt. Trūka arī siļu un citu ēdināmo ietaišu. Viss bij gādājams. Pie darbiem vajadzēja viņam pašam visgažām būt klāt, ja negribēja, lai strādnieki darbu samaitātu; bet visgažām klāt būt viņš nevarēja, tādēļ ka bij arī jāstāv pie aitam.

Aitas bij ļoti bailīgas un nelaidās cilvēku tuvumā. Tas stipri apgrūtināja slimo aitu nošķiršanu no veselajām, viņu kopšanu un pārmeklēšanu.

Lai bailīgos lopīņus kaut cik apradinātu un pielabinātu, Asnītis baroja tos ar maizi; bet no rokas viņi neēda tomēr. Bij jāpaciešas un jāpieliek vairāk laika.

Pat naktīm aitnieks gāja uz kūti; runāja uz aitam glaimu vārdus un deva tām no mazas vācelītes auzas ēst.

„Parau' nu, kā mani bērniņi saguluši!“ viņš smējās, pārliecies pār aizgaldas malu, — „tīri kā māsas. Bet tu — tu, vecenīt, tur kaktā, tev laikam miedziņš vēl nenāk? Varbūt gribas ēst? Nāc, paēdies drusku auziņu.“

Asnītis sniedza aitam pretī vāceli ar graudiem. Aita tuvojās vācelei nedroši, it kā kautrēdamās, bet beidzot kārdināšana tomēr pārspēja bailes. Auzas jau it brangi smeķēja! Viņa sāka ēst. Tas iekārdināja arī citas. Drīz auzu kāriģo purniņu bij tik daudz, ka visiem nebij rūmes vācelē.

„Rāmāk, rāmāk, bērniņi!“ aitnieks pamācīja tēvišķā balsī, — „citādi izbārstīsāt auzas mēslas. Paklau' tu — strupausīt! Negrūsties tik lieliski. Tē visām vienādas tiesības, tu neesi nekāda kundze. Tādā kārtā Migactiņa

nekā nedabūs; viņa ir kaunīga meičiņa. Kaut jūs citas ņemušas viņu par priekšzīmi .“

Pirmie mēneši pagāja Asnītim gandrīz nemanot. Pienāca rudens. Vakari tapa tumši un gaŗi. Rīti bij vēsi. Dažreiz salna gulēja uz zāles līdz pusdienai. Aitniekam radās vaļas brīži, sevišķi vakaros, ar kuriem tas nezināja nekā iesākt. Dziļā vientulība viņa divās istabās sāka to nospīest.

Biežāk un biežāk jauneklā domas aizklīda uz Valdeku un kavējās pie Lates.

Puisis gul, augšpēdu atmeties gultiņā, rokas salicis zem galvas, labo kāju nokāris gar gultas malu, skatās lampas liesmas rīņī pie griestiem un — domā Ko gan tagad Latīna dara? Vai bus jau ar Ingu apprecējusies? — Laba dzīve viņai pie tā nebūs, tas Dieva tiesa. Ak, kaut jel sievieši nebijuši tik viltīgi! Vai te neizskatītos tagad citādi, ja Late nebūtu bijusi tik blēdīga? Tagad Asnītis ar viņu būtu vīrs un sieva. Viņš koptu aitas, viņa rīkotos pa māju; bet vakaros, kā piemēram tagad, viņi nosēstos abi uz zofaja vai gultas malas un stāstītu viens otram, ko pa dienu piedzīvojuši. Trūkums tiem nebūtu jācieš, alga ir laba, dzīvotu, kā jāsaka — cepures kuldami. Kas zin, varētu pat drusku iekrāties . — vecuma dienām. Kas tā būtu par jauku dzīvi! — Jauka? — Un kad sieva sagaida vīru ar slotas kātu mājās, pastāvīgi rājas un plosās? — — Vai Valdekas aitnieks nebij sacījis, ka precēties esot labi, bet neprecēties vēl labāki? — Un tas niekus nerunās, viņš ir gudrs un piedzīvojis vecis. Zināms, pašam sava saimniecība gan patīkama lieta, nav tev jāskatās uz svešām rokām, nav jāgaida uz kumosu Bet kas tad viņam, Asnīšam, liedza uz savu roku ierīkoties? Ļaudis sāka čukstēt niekus par Mariņu, viņa ēstnesēju. Nāks šīs valodas lielkungam ausīs, kas zin, kas tad notiek? Pazaudēs vietu Mariņa, pazaudēs vietu arī aitnieks. Nē,



nē! tā vairs uz priekšu nevar palikt. Jālūko salīgt kāda večiņa un jāietaisās pašam savā maizē. Varbūt, sulainis še varēs dot vēl labu padomu, tam daudz pazīstamu, zinās derīgu veceni

Lai kaut kādī saīsinātu laiku, Asnītis ņēmās taisīt aitām kakla siksnīņas. Pie tām viņš vēlāki piestiprinās lieku ādiņu ar aitas vārdu, vecumu un pārdošanas gada skaitli. Tādu joku: un tad viņam nāksies noturēt lieliskas kristības! Ka tikai visām aitām vārdu vien pietiktu nesmukus vārdus viņš neliks Hermīne, Rozemunde, Cecilija, Jūlija, Malvine, Ernestine, Rozālija, Emīlija na, kas zin, pietiks gan. Avēniem viņš liks Arturu, Miķeli un Krišu. Tie tādi cienīgāki vārdi. Tad arī būs jāietaisa grāmata, kuŗā jauno draudzi ierakstīt. Protams, grāmata būs tikai priekš Asnīša paša vien un ne priekš kunga. Katrai aitai būs sevišķa lapas puse, un tanī ierakstīs viņas vārdu, dzimšanas gadu, ikgadējo vilnas ražu, atnešanos, slimības un visu citu, kas būs no svara. No piezīmēm varēs spriest, kuŗa aita turama, kuŗa nē. Bez tam vecāku par 8 — 10 gadu viņš nevienu aitu neturēs. Kuŗa būs atsniegusi zināmo vecumu — tiks pārdota.

Paldies Dievam, šis darbs aizņēma visu Asnīša prātu un neļāva drūmajām domām to nomocīt. Garie vakari patecēja ātri, un gluži nemanot pienāca ziemas svētki. Kādu dienu isī priekš svētkiem, taisni ap pašu pusdienas laiku, barons fon Böllendorfs piepēži ieradās pie aitnieka.

Puisis patlaban rakstīja jaunietaisītajā grāmatā pēdējo aitu. Viņš bija tā nogrimis savā darbā, ka nemaz nemanīja augsto viesi ienākam.

„Jūs tur ko rakstāt, mīļais?“ lielskungs jautāja, nostājies aitniekam blakus.

Pēdējais uzsprāga kājās.

„Žēlīgais — piedodat — es — es —“ Asnītis stostījās kā pieķērts ābolu zaglis.

„Kā tad, kā tad — redzu jau, ka jūs rakstāt,“ barons mierināja puisī, laipni smaidīdams, — „tas labi, rakstāt vien.“

„Es . tik tāpat aitas .“

„A, jūs pierakstāt aitas?“

Lielskungs pašķirstīja grāmatu un lasīja :

„Eveline.

Dzimusi 1859. g., jāpārdod — 1869. g.

Cirpta: 1862. g. 15. jūlijā.

Vilnas deva: 2<sup>3</sup>/<sub>4</sub> mārciņas.

Atnesusies 12. novembrī — aitiņu Paulini.“

„Ā — ā!“ barons brīnējās. — „Nebiju gaidījis, — nebiju gaidījis!“

Asnītis apjuka. Viņš nesaprata, vai lielskungs par viņa darbu zobojas vai dusmojas. Tādēļ viņš ņemās itkā taisnoties :

„Tas tik tāpat. lai zinātu, kuŗa aita turama, kuŗa nē...“

„Ļoti labi, miļais, ļoti labi. Un kā tad citādi?“

„Paldies Dievam, aitas ir atzīgušas, tikai Anlize vēl sirguļo. Man šķiet, ka viņa šo ziemu nepārcietīs.“

Lielskungs gardi smējās.

„Nu jā jā, tas par Anlīzi, bet kā tad ar jums pašiem? Sulainis man teica, ka no jauna gada gribot ierīkoties paši savā saimniecībā... vai tiesa?“

„Tā ir, žēlīgais lielskungs. Ļaudis sāk par Mariņu aplam runāt “

„Par Mariņu?“

„Jā, par kukņas meitu Mariņu. Viņa man nes ēst.“

Barona piere savilkās tumšās krunkās un, ne vārda neteicis, viņš pusteciņus atstāja Asnīša dzīvokli.

Puisis muti vien ieplēta. Kas tad nu būs? Vai lielskungs saskaitās? Vai ko aplam izrunāju?

\* \* \*

Ziemas svētku priekšvakars.

Ļautiņi tekaleja kā skudras, kuŗu pūlī iemests svešs priekšmets. Pat nabagākās kalpu sievas ģimī lasāms uztraukums, steidzība. Bērni stiepj gavilēdami eglītes un skuju dzīvokļos. Sniegs un ziemas aukstums viņus pie tam ne druskas nekavē. Kas par to, ka svārciņi cauri, un no tēva caurās tupeles izlīduši sarkani kāju pirkstiņi. Iepūtīs rociņās siltu dvašu — būs viss labi. Bet kas par prieku būs, kad māte vakarā aizdegs divus trīs sveces galus, kad izgraizītie aviņu papīri sāks čaukstēt, kad vecākās māsas nodziedās: „Jūs, bērniņi, nāciet. “, kad pēc tam māte izdalīs pašas ceptos plāceņus un cels galdā sutinātos kāpostus ar gaļu! Ko visu šādu prieku labad nevar paciest!

Un arī Virgas pili sparīgi rikojās liksmības vakaru pa godam sagaidīt. Vēl priekš pusdienas kučiers atbrauca no dzelzsceļa piestātnes ar diviem vezumiem dažādu paku. No brūveŗa pārveda veselu mucu alus. To došot muižas ļaudīm izdzert, tā bij sulainis pačukstējis. Lielajā zālē tika ienesta eglīte. Bez pašas lielmātes un „kambarjumpravām“ nedrīkstēja tur neviens ieiet. Sulainis skraidīja apakšā pa ķēķi un gudroja, ko gan lielskungs viņam šogad dāvināšot.

„Man būs kleite, to es zinu skaidri,“ Mariņa nosacīja cieti.

„Man kažoks,“ saimniece minēja.

„Tad gan no tupiņiem?“ sulainis zobojās.

„No — tupiņiem — paskat' vien!“ saimniece sirdijās aizvainota. — „Pašu gan laikam zelta krēslā sēdinās!“

„Pēc tāda goda nemaz nekāroju, kaut gan to sen jau esmu izpelnījies,“ sulainis pacēla degunu uz augšu un piemiedza kreiso aci, — „man pietiks ar roņādas zābakiem, pudeli laba vīna un rubļiem 10 naudas.“

„Klausies, klausies tikai — lielības maiss!“

Sulainis piesita knipi un smiedamies aizsteidzās projām.

„Vai tu biji pirmīt augšā?“ saimniece jautāja Mariņu.

„Biju, bet pa atslēgas caurumu nevar nekā redzēt,“ meiča atbildēja noslēpumaini.

„Un jumpravas — vai tad nevienu nesatiki?“

„Kā nē, Fanniju.“

„Nu — ?“

„Negribēja nekā izstāstīt. Teica tikai, ka aitnieks dabūšot visas ķēķa lietas.“

„Parāu', kas tādām draņķim par laimi. — Un mums—?“

„Atteica, ka nezinot.“

„Jau nu nezin!“

„Kā nu nezin, tikai negrib teikt. Asnīšam ir laime, tas tiesa.“

Bet Asnītis negaidīja nekādas laimes. Viņš staigāja no istabas uz kūti un no kūts uz istabu. Pie tam viņa vaigs bij rūpju un baiļu pilns. Anlīze bij stipri savārgusi un varēja katru acumirkli krist. Nabaga aitiņa! — Metās krēsla.

Nodevis aitām vakara barību, Asnītis devās pie miera. Viņš nosēdās istabā pie galda, iededzināja lampu un sāka pārdomāt šā vakara nozīmi. Visos logos spīdēja spodras uguntiņas, visos dzīvokļos valdīja liksmība, tikai viņš bij viens pats — viens vientulis savās divās istabās. Muižkungs tam pagājušā pirmdienā bij izmaksājis pirmā pusgadā algu — 50 rubuļus, no lielkunga dabūtie 10 rubuļi arī vēl nebij izdāti; varētu izriktot spožu eglīti, bet priekš kā? Bez aitām tam nebij neviena radā, biedra, ne draugā. Neviena, neviena — vientulis un atkal vientulis! — un neviļus uz galda nokrita mirdžošas rāsas lāsītes.

Te istabas durvis atsprāga ar troksni vaļā un pa viņām iedrāzās spregādama kā granāta Mariņa.

„Aitniek! ko guļat, nākat uz **pili**, lielskungs sauc,“ viņa vēstīja steidzīgi un tūdaļ griezās uz iešanu, bet durvīs vēl apstājās. — „Eglīti tūdaļ aizdedzinās. Jūs dabūsat visas ķēķa lietas, varēsāt precēties kaut vai šovakar.“ Meiča pašmūkšķināja kārdinoši lūpas un aizcirta aiz sevis durvis.

Asnītis steidzīgi piecēlās, noslauca diviļi acis un ģīmi, apģērba apnēsāto svārku vietā jaunus, un knašiem soļiem devās uz pili.

„Ķēķa lietas? Kas par ķēķa lietām? Ko Mariņa muld?“

Šauro trepju galā bij sapulcējusies visa muižas saime. Sulainis bij patlaban uzsaukts augšā. Katru acumirkli viņš varēja atgriezties pasaukt citus.

Asnītis nostājās citiem aiz muguras. Tomēr meitas bij viņa atnākšanu pamanījušas, sačukstējās un sāka smieties.

„Vai rimsaties, ēverģeles!“ saimniece tās apsauc.— „Vai tagad ir laiks nīrgāties!“

Meitas apklusā. Šur tur atskanēja pa dievbijīgai nopūtai, tad iestājās dziļš klusums.

Piepēži viss pūlis savijņojās. Sulainis parādījās treju augšgalā un māja ar roku.

Katrs steidzās pirmais tikt iekšā. Izcēlās troksnis brikšķēšana un kņada.

„Klusāki, klusāki!. Neielaužat trepes!“ sulainis brīdināja.

Atvērās lielās zāles durvis un apstulbinoša gaisma plūda nācējiem preti. Slaika eglīte staroja vienās liesmās, zeltā un sudrabā.

Lielskungs un lielmāte stāvēja eglītei blakus un sagaidīja savus gājējus. Pēdējie metās skūpstīt kungiem rokas. Asnītis sekoja citu priekšzīmei.

„Tas mūsu aitnieks,“ lielskungs sacīja pa vāciski uz lielmāti, kad Asnītis noliecās pie viņas rokas.

„Liekas būt prātīgs jauneklis,“ lielmāte atbildēja un pagrieza savu gurdeno gīmi ar lielajām acīm pret sanākušajiem.

„Vai te ir visi?“ viņa jautāja.

„Visi, lielmāt!“ sulainis apliecināja.

„Tad dziedāsim to smuko dziesmiņu: „No debesīm būs man atnest’!“

Lielmāte nosēdās pie klavierēm, ļaudis nokāsejās, balti, slaiķi pirksti nospieda klavieru taustekļus. Vienkāršā dziesma plūda spēcīgi un svinīgi plašajā zālē.

Aitniekam acis sāka ātrāk mirkšķināt, un kaunīgi viņš aizvilkās citiem aiz muguras.

Dziesma nobeidzās. Ļaudis apstāja eglīti un sāka to no visām pusēm apbrīnot. Lielmāte brītiņu nogaidīja, tad ņēmās izdalīt dāvanas. Tika pasniegti saldumi, drēbes, priekšauti, siltie kamzoļi, lakati. Sulainis dabūja ziemas cepuri, siltus cimdus un 5 rubļi naudā. Viņš nelikās būt visai apmierināts. Saimniece skaudīgi sminēja.

Tad nāca Asniša rinda. Mariņa nebij melojusi; viņš dabūja pilnīgu ķēķa ietaisi: traukus, kastrolus, pannas, katliņus, sālnīcas, piparnīcas — nebij nekas aizmirsts. Jauneklis bij gluži apstulbis aiz pateicības jūtām. Lielskungs bērzēja priecīgi rokas.

„To jūs esat pelnījuši, to jūs esat pelnījuši, mīlais!“ viņš runāja laipni un glaudīja puīša plecu.

Prieka brīži ir īsi. Svecītes izdega un sāka apdzist. Dāvanas bij izdalītas. Ļautiņiem bij jāatstāj plašā zāle un jāvirzās uz saviem šaurajiem dzīvokļiem. Bet viens prieks tos šovakar vēl sagaidīja — svētku vakariņas un muca alus. Tādēļ tad visi tik steidzīgi bučoja lielkungiem rokas, šovakar pēdējo reizi, un manījās pa šaurajām trepēm zemē. Pirms devās uz veļekļa mazgātavu, kuņģis bij mielasts sarīkots, bij taču jānoliek pie vietas dabūtās dāvanas, un tās vēl labi jāapskāta.

Sulainis ar Mariņu palīdzēja Asnīšam aiznest viņa mantas.

„Asnīšam nu jāprecas, tur nekā nevar darīt,“ jau trais skuķis ceļā pļukšķēja.

Sulainis tam pilnīgi piekrita.

„Tā ir lielkunga cieša griba un pavēle,“ viņš piemetināja nopietni.

„Pavēle?“ Asnītis atkārtoja izbijies.

„Nu, zināms, pavēle. Vai tad jūs nesaprotat, ko ķēķa lietas nozīmē? Smalki sakot, tas ir mājiens puķu valodā.“

„Asnītis gan laikam domā, ka lielkungs grib to par ķēķšu izmācīt,“ Mariņa smējās.

Smējās arī Asnītis, un piepēži tam iešāvās prātā: kā būtu, kad viņš precētu šo pašu Mariņu? Viņa ir skaista, daudz skaistāka par Valdekas Latīņu, — Latīņa, taisnību sakot, nebij nemaz skaista — ar tādu rupju, sarkanu ģīmi un kaulainu degunu, — bez tam, Mariņa bij daudz attapīgāka. Kaszin', meiča būtu ar mieru. Un tad vēl šovakar viņi sēdētu kopā uz zofaja, Asnītis apliktu tai roku ap vidukli, un viņa elsodama pieglaustos tam pie sāniem

„Asnīt, Asnīt! neprecēties ir taču labāki.

Sulainis, it kā aitnieka domas uzminējis, pagriezās pret meiču un sacīja:

„Mariņ! tu par velti zobus mizo, kaszin', Asnīša kungs uz tevi pašu ir acis metis.“

Paldies Dievam, ka krēsla apsedza jaunekļu ģīmjus, citādi runātājs būtu par savu vārdu iespaidu pārāk uzpūties.

„Sulain! bet jums arī nemaz nav kauna!“ Mariņa iesaucās dusmīgi.

Asnītis nodrebēja. Cik dusmīgi — redzams, arī tā viņa negrib. Diemžēl... viņas visas vienādas. Visgārām viena un tā pati cilpa, iebāz galvu — tūdaļ nožņaug

Dievs ar viņām!

„Aitniek! vai tad jums nekā nav ko teikt?“ sulainis ievaicājās. — „Mariņa ir branga meiča, būs saimniece kā uguns.“

„Kas tad man tur ko teikt?“ Asnītis atbildēja negribīgi. — „Uguns jau ir — kā tad.“

„Un jūs domājat, ka pie jūsu ķēķa lietām viņa nepiederētu?“

Mariņai aizrāvās elpa. Nudie', sulainis ir tiri traks, tik tiešu jautājumu! Bet nu redzēs, tagad izšķirsies. Viņa palieca galvu uz priekšu un klausījās.

Kādu laiku bij dzirdama tikai Asnīša smagā elpošana un sprauslošana, it kā viņš ar kādu cīnītos, tad nāca gluži vienaldzīga atbilde:

„Ko nu! pie lielkunga viņai vieglāks dienests un lielāka alga, kur es tik dārgu kalponi. “

„Kalponi?“ Mariņa iekliedzās kā no suņa kosta. — „Oho, jaunskungas, kas šim prātā! — Kad tad es jums par kalponi esmu piedāvājusies? Jeb, varbūt, jūs uz tādām domām nākuši caur to, ka jums palīdzu jūsu krāmus nest? — Tad nesat paši tos!“

Skanēdami un dārdēdami katliņi un pannas sabira sniegā. Mariņa gāja atpakaļ uz pili.

„Tad ir velna skuķis!“ sulainis smējās pilnā kaklā un sauca spītņiecei pakaļ: — „Mariņ, Mariņ, vai tu prātu zaudējusi? Kas tā par niekošanos!“

Bet Mariņa pat neatsaucās. Viņa slaucīja priekšautiņā asaras un sacīja pati pie sevis: „Govju meitām taisnība, viņš būs bijis kādu laiku turkos par sievu sargu. Dievs sod' tādu puisī! Visu laiku nesu tam gardākos kumosus, baroju kā piļu tēviņu — lūk še: pat par kalponi viņam nederu.“

„Viņas visas tādas, viņas visas tādas!“ Asnītis čukstēja skumīgi un mēģināja Mariņas nomestās lietas sagrābāt.



Par laimi dzīvoklis nebija vairs tālu.

„Uguni nemaz netaisāt,“ sulainis sacīja uz aitnieku, kad bij pārkāpuši pār istabas sliegsni. — „Noliksīm mantas tepat zemē un iesim vakariņās.“

„Paldies, sulain, par palīdzējumu, bet ēst gan man nemaz negribas.“

„Nerunājat niekus! Kad tad vēl tik jautru vakaru sagaidīsāt? Tādi nāk, ja daudz, — par gadu reizi.“

„Lai nu, lai.“

„Kas par tiepšanos! Kādēļ tad negribat nākt? Labas vakariņas, muca alus, dārza puišis ar harmonikām, deļa, skuķi kas tad virs zemes vēl jaukāks? Jeb vai jums no Mariņas bail? Na, kad tik paši gribēsāt, viņa uz ceļiem jūs nolūgsies.“

„Man viena aita, Anlīze, slima.“

„Aita? — Anlīze?“ — sulainis smējās kā kutināms. — „Tad tā tā nelaime? Ha, ha, ha, ha, ha! tad negribu jūs pierunāt, lai Dievs sarg! pienākums pār visu. Tik jau nu piesargāties tādus iemeslus citiem ļaudīm izpaust, viņi jau tā par jums šauj dažu asu vārdu.“

„Lai šauj, man maza bēda.“

„Kā zināt,“ sulainis norūca uzpūties. — „Ar labvakaru!“

„Ar labvakaru!“

Asnītis iededzināja mazu lampiņu, pārmīja jaunos svārkus pret vecajiem un ielika lampiņu lukturī.

„Eh sievieši, sievieši!“ viņš pie tam ņurdēja.

Laiks bija stipri salts. Gar māju pakšķiem un sētām dauzījās lausks. Pūta ass ziemeļis un taisījās uz putināšanu. Kautkur ņaudēja kaķis glēvi nelabā balsī.

Asnītis bij aizsedzis lukturī ar svārku stūri, lai vējš lampiņu neizdzēstu, un atvēra aitu kūts durvis.

Tā bij, kā viņš bij gaidījis: slimā aita bij atnesusies. Viņa gulēja izstiepusies nomaļus no citām aitām, un mazs, balts jēriņš uz ļoganām kājiņām meklēja zīst.

„Cik nevarīgs, nabadziņš,“ aitnieks runāja līdzcietīgi un iegāja aizgaldā.

Dažas aitas piecēlās, nāca tam pretī un laizīja rokas, citas palika mierīgi guļot.

„Nabaga kustonīši!“ Asnītis nožēloja iztraucētās aitas, — „jums pat svētku vakarā neļauj mierīgi atdusēties. Bet paciešaties drusciņ, tūdaļ iešu projām, gribu tikai apraudzīt slimnieci.“

Viņš pacēla lukturi pār slimo aitu un ievaidejās. Aita bija nosprāgusi.

„Žēlīgais Dievs beigta! — Un tu, mazā dzīvība,“ Asnītis paņēma jēriņu klēpī, — „tu meklē pie mirušās zīst.“

Aitnieks piespieda jēriņu pie krūtīm un sildīja to ar savu dvašu. Bet pēc britiņa viņš to nolika rūpīgi zemē un čukstēja: „Tā nevar atstāt, mirone nevar palikt starp dzīvajiem.“

Viņš saņēma to vārīgi pie kājām, izcēla no aizgaldas un noguldīja durvju tuvumā uz tīriem salmiem.

„Nabaga Anlize,“ viņš gaudās žēli, — „un taisni šonakt tev vajadzēja beigties! Citiem dzīvību dodama, tu pati esi aizgājusi nāvē.“

Jēriņš aizgaldā sāka žēli brēkt, un viņa brēkšana izklausījās kā sāpīga raudāšana. Aitniekam piesitās pilnas acis asaru.

„Tūliņ! tūliņ! es jau nāku,“ viņš atsaucās kustināts un steidzās atpakaļ uz aizgaldu.

Viņš paņēma brēkulīti klēpī, satina svārkos un devās no kūts laukā.

„Ja nu arī man nav piena, ar ko to šovakar pabarot, tad vismaz pie manis gultā viņš nenosals,“ Asnītis prātoja.

Un kautgan vēl bija diezgan agrs, aitnieks noslēdza istabas durvis, izgērbās un likās gultā, lai varētu jēriņu sasildīt.

\* \* \*

Ziemas svētku rīts.

Svīda spodra un salta gaisma. No cilvēku dzīvokļiem pacēlās kūtri dūmu mutuļi, — pacēlās, sarāvās lielajā aukstumā, pārvērtās par baltu miglu un pazuda. Nama mātes un zeltenes jau bij piecēlušās, iekūrušas pavardā uguni, uzcēlušas uz tā katliņu vai trumuli kafijai, sildījās ugunspriekšā un sukāja gaŗos matus. Bet vīrieši šļaucījās vēl pa gultām, saldajā apziņā, ka šorit var gulēt pēc patikšanas ilgi. Tikai tēvaiņi sāka uztaisīt pīpišus un laist sūrus dūmus gaisā. Visjaunākie ģimeņu locekļi, tos ieelpojuši, sāka ņurdēt, šķaudīt, kāsēt un raudāt.

Asnītis nebij gandrīz visu nakti acu aizdarījis, baidīdamies nospīest mazo līdzgulētāju, bet uz rīta pusi cilvēks bij tomēr iemidzis. Tagad tas pamodās un atvilka uzmanīgi apsegu. Jēriņš bij pieglaudies pie viņa un saldi dusēja. Tad lopiņš piepēži pakustējās, iebrēcās tā tumši un neskaidri, kā pa miegam, un badīja ar galviņu savu glābēju.

„Nabadziņš grib ēst,“ Asnītis runāja žēli un rūpās no gultas laukā, — „bet pagaidi, tūdaļ atnesīšu no moderes pienu.“

Žigli viņš apģērbās un uzlika cepuri galvā. — Bet kā tad būs? Vai modere dos pienu tāpat, jeb būs jāmaksā? Jēra daļai bij jādabū no muižkunga zīme, citādi nevar tāda tā kārtība, bet kas tad lai tāda nieku dēļ muižkungu tagad traucē!

Modere patlaban ar visu ģimeni sēdēja pie kafijas galda, kad Asnītis tur ieradās.

„Dievs gausina brokastu!“ ienācējs sveicināja godbīji.

„Paldies, paldies!“ modere atbildēja un pacēla galvu. „Parau, kur tad tik agrs viesis?“

„Nāku pie jums ar lūgumu.“

„Nu, nu, tas būs kas svarīgs, jo jūs par niekiem nenāksat.“

„Man pagājušā naktī ieradās tāds mazs viesītis...“

„Viesītis?“ moderniece brīnījās.

„Jā, tāds gluži maziņš. Ieradās un grib ēst. Par nelaimi viņš nekā cita neēd, ka tikai saldu pienu. Tādēļ tad nāku pie jums.“

„Kas tad tas par tādu viesi?“

„Ir tāds mazs bārenītis. Pagājušā naktī tam māte radībās nomira. Neviens par to neapžēlojās. Es to pieņēmu pie sevis,“ Asnītis izskaidroja jūsmīgā balsī.

„Jums ir zēlīga sirds, tas tiesa.. un jūsu viesā māte? Neesmu dzirdējusi, ka te muižā. .“

„Anlize, moderes kundz, kā tad, Anlize. Viņa jau ilgu laiku sirguļoja, kaut gan nebij vēl veca. Bija tikko piektā gadā .“

„Kas tie par muļķīgiem jokiem!“ modere iekliedzās dusmīgi. — „Tikai piektā gadā, — par ko tad jūs mūs turat?“

„Lai Dževs sarg’, tie nav nekādi joki,“ Asnītis taisnojās pavisam satrūcies, — „tas pat ļoti bēdīgs gadījums. Un piecu gadu aita jau nav vēl veca.“

Modernieks sāka skaļi smieties, bet pati sašuta vēl vairāk.

„Ejat uz lopu kūti, stāstat tur savus jokus aitam un govīm, priekš godīgas sievas ausīm viņi nav.“ Modere rādīja uz durvju pusi.

Asnītis saslējās. Viņš neapzinājās nekā ļauna sacījis.

„Un kā tad paliek ar pienu?“ viņš prasīja skarbi.

„Man nav priekš jums nekāda piena.“

„Par naudu arī nedosat?“

„Nedošu vis. Ejat, muļķojat citus.“

„Tad iešu pie lielkunga. Ardievu!“

Modernieki satrūkās. Lielskungs katrā ziņā Asnīšam dos taisnību, par to nav ko šaubīties; bet tad varētu iznākt visai nelāgi svētki.

„Asnīš' kungs! Asnīš' kungs!“ modernieks sauca Asnīšam pakal, — „vai tad joku neprotat? Joks pret joku — nākat tikai šurpu, saimniece tūdaļ atnesīs pienu. Vai, varbūt, nedzērsat krūzīti kafejas?“

„Paldies,“ Asnītis atbildēja sabozies, — „nav laika.“

„Kā paši zināt; siev', kas ir? Pasteidzies!“

Modere izgāja šņākdama un pūzdama pa durvīm, un tūdaļ atskanēja pār visu sētu viņas skaudrā balss:

„Līz! vai tu tur esi? — Kā? tu slauc govīs? — Atnes man tūdaļ stopu piena.“

Asnītis dabūja pienu un atvadījās pa otrreizī. Viņam sekoja ļauni skati un naida pilni vaibsti.

„Nu, gan tu reiz kaklu lauzīsi!“ modere rūca tam pakal.

„Dievs, ko tas lielskungs pie tāda ģeķa iemīlojis,“ modernieks sirdijās. — „Iet uzpūties kā tāds dūzis, un kā tik kas — tūdaļ; iešu pie lielkunga! Ka viņu vārnas aiznestu?“

Savā istabā nonācis un izdzirdis jēriņa brēkšanu, Asnītis aizmirsa visas nupat piedzīvotās nepatikšanas. Visus viņa prātus aizņēma tikai vienas domas — jo drīzāki mazo brēkuli pabažot.

Steidzīgi viņš ielēja vēl silto pienu kādā vakar vakarā dabūtā kastrolī un cēla tad mazajam priekšā. Diemžēl, muļķītis vēl neprata dzert. Aitnieks pakasīja domīgi pakausi: ko nu? Te viņam iešāvās prātā, ka viņa neļiķe māte bij atšķirtos teļus sākumā zidinājusi ar pirkstu. Vai tāpat nevarēja arī jēru pazīdināt? — Asnītis paskatījās uz saviem pirkstiem, — na, resni tie nu bij, bet kur lai tievākus ņem? Jāmēģina!

Vispirms, nomazgājis krietni rokas, viņš ielaida mazo pirkstiņu pienā un stiepa to jēram pretī. Likās, ka mē-

ģinājums neizdosies, jērs negribēja pirkstu ņemt; bet tad piepēži to sakampa un sāka steidzīgi zīst. Asniša sirds gavilēja.

Pagāja pirmā svētku diena. Aitnieks no viņas nekā nemanīja, jo jērs nedeva priekš tam laika. Bija jau nebeidzami joki ar šo mazo sprogainīti! Viņš taisīja tādas spocīgus lēcienus, ka Asnišam aiz smiekliem sāka asaras birt.

Un šinī savā priekā aitnieks nemaz nepamanīja, ka ēst tam vairs nenesa Mariņa, bet zirgu puiša dēlēns Miķelis. Kas zin, pirmai svētku dienai līdzīgi būtu arī pagājusi otrā, kad nebūtu kas sevišķs gadījies.

Bij otro svētku priekšpusdienu. Laiks salts un pu-tenis. Asnītis kurina krāsni un sarunājas ar savu audzēkni:

„Nu, nu — mierā, palaidni! Ko tu mani badi?“ viņš rājas. — „Vai gan gribi, lai nesu tevi uz kūti? Tas var notikt, ja nemācīsies labāki uzvesties. Ah — laikam atkal piena? — Beh! — es, draugs, tādas valodas nesa-protu. Ja gribi, lai es tevi uzklausus, tad runā skaidri. — Palaidnis! palaidnis!“

Piepēži Asnītis uzklaušījās. Likās, ka pie viņa nama durvīm būtu kāds piebraucis. Viņš steidzās pie loga. Pa pirksta lielu neaizsalušu caurumiņu rūtē viņš redzēja garšpalvainu, vāju zirdziņu, vecas ragavas ar lieki uzliktu kulbiņu, satuntulojušos sievieti vīrieša ūdens zābakos un slaiku vīrieti piesarmojušu bārzdu — Kam tad tie būs? Laikam kādam no otra gala iedzīvotājiem, kādai no govju meitām būs atbraukuši vecākie.

Patlaban nočīkstēja otra gala istabas durvis. Kāds izgāja svešniekiem pretī.

„Labdien!“ aitnieks dzirdēja svešo vīrieti sveicinām.

„Labdien, labdien!“

„Vai te dzīvo šēfers Asniša kungs?“

„Tepat. Ejat tik pa tām tur durvīm pa kreisai rokai iekšā, tur jūs viņu atradīsāt.“

„Va' ratā! ko tad tie no manis gribēs?“ Asnītis iesaucās izbījies un plaši ieplestām acīm lūkojās uz durvīm.

Durvis atvērās. Uz slieģšņa parādījās vīrietis ar piesarmojušu bārzdu. Aitnieks skatījās viņā, bet nevarēja atcerēties to savā mūžā kādreiz redzējis.

„Tad labdien jūsu mājās!“ divas balsis sveicināja ar reizi.

„Labdien!“ Asnītis atņēma strupi.

„Vai še dzīvo šefers Asnīša kungs?“

„Tas pats esmu.“

„Tad tu? Juri? — tu pats?“ vīrietis ar ledaino bārzdu iesaucās strauji un izplēta rokas uz apkampšanas.

Asnītis atkāpās izbījies atpakaļ.

„Es jūs nepazīstu,“ viņš sacīja vēsi.

Svešnieks pagriezās pret sievu durvis un sacīja:

„Paskat', siev', kas Juris par kungu iztaisījies, vairs ir ne pazīt nevar, ko! — bet aiztais' jel durvis, citādi vēl izsaldēsi miļo rada gabalu.“

„Ak tu Dieviņ!“ sieviete gaviļēja un aiztaisīja durvis, — „kas to būtu domājis, kas to būtu domājis!“ Pēdējos vārdus viņa runāja raudulīgā balsī un ķēra ar lakata stūri pie acīm. — „Tāda prieka, tāda prieka! ir asaras apbira.“

Asnītis stāvēja piespiedies pie sienas un klausījās.

„Ak tu žēlīgais tētiņ!“ ledusbārzda uzsāka, „vai tad mūs nemaz vairs nepazīsti, Juri?“

Atbildes vietā jautātais purināja sirdīgi galvu.

„Nu, siev'! vai nav tā kā teicu?“ ledusbārzda griežas pie sievietes. — Viņš negrib mūs vairs pazīt.“

„Tu žēlīgais —!“ sieviete sasīta rokas, — „tūk tuvi radi...rau, kā atsvešinājas. Kad vēl mazs puīselis biji — par mums abiem lielāku draugu nebij; cik reizes pati uz sāvām rokām netiku pajūjusi un nēsājusi — lūk, nul...“

Viņa nostājās cieši Asniša priekšā, dūra tam ar rādītāja pirkstu krūtīs un sacīja: — „Juri! vai tad nemaz vairs neatceries?

Bet Juris pie labākās gribas nespēja nekā atcerēties.

„Mēs taču esam Putniņi,“ sieviete turpināja smie-  
damās, — „Putniņi, kā tad! no Valdekas Maz-Cūci-  
ņām. Mēs tur turam pusgraudu. Mana māte ar veco  
Laukmanieti bij isti māsu-brāļu-bērni; rau', ar to pašu  
Laukmanieti, kuŗai bērns akā noslika. Ak tā, neesi nekā  
dzirdējis? Tas var būt! toreiz jau vēl tu biji mazs  
zeņķis. Tā nu, lūk, bij. Šī pati aizgājusi uz dārzu  
ravēt un trīsgadus veco puisēnu atstājusi aklas ubadzes  
uzraudzībā. Puisēns rotaļājies, aizkūlies līdz akai un,  
diezin kā, iekritis tur uz galviņas iekšā. Nabadze pat  
nav plunkšķam dzirdējusi. Ak, kas tur bij par vaima-  
nām, kliegšanu un brēkšanu! vienīgais bērns un Lauk-  
maņi bagāti saimnieki Nujā, tā tad mana māte ar  
šo pašu Laukmanieti bijušas isti māsu-brāļu-bērni. Bet  
pats Laukmanis ar veco Runduli ir bijuši katrs no sava  
tēva. Un Rundulis ir bijis jūsu mātes īstais svainis  
pag, kā tas taču bij? — es drusku apmelojos. Rundulis  
nevarēja būt jūsu mātes svainis, bet jūsu krustmātes  
svainis Tā, tā, krustmātes, jā, krustinātes svainis.  
Ko nu par to, mēs esam tuvi radi.“

Diemžēl, Asnītis nesaprata no visas radniecības glu-  
ži iinekā. Neradās viņam arī nekādu radniecīgu jūtu  
sirdī, bet ja viņš tomēr pēc Putniņienes paskaidrojumiem  
tapa ar reizi siltāks, tad tas notika caur vārdu „Val-  
deka“. Putniņi bij no Valdekas ar to bij radniecī-  
bas diezgan.

„Lūdzu, lūdzu, nākat še otrā istabā, te siltāks,“  
Asnītis aicināja viesus,—„es parūpēšos par jūsu zirdziņu.“

„Paldies, paldies, radiņ!“ Putniņš atbildēja dzīvi  
un sāka plūkāt ledus kunkuļus no bārdas.



„Redz' ķūlis, kāds lepns!“ sieviete sacīja uz vīru, kad Asnītis bij atstājis tos divus vien. — „No reizes bij gatavs vai izviest laukā.“

Vīrietis smējās.

„Nu, tavs radu saraksts tad arī iznāca brangs, — no melnā runča uz sarkano Kranci,“ viņš sacīja rupji. — „Vienu laiku pat domāju, ka ar to radu būšanu galu galā pavisam izputēsi.“

„Gandrīz jau arī tā iznāca,“ sieva smējās vīrām līdzi, „kas vilks to agrāk bij pārliecis. Bez tam nevarēju jau tā radoties, ka viegli pieķērt. Pūsis lai gan plānprātīgs, kas zin, tomēr konebūt saprot. Kā neuzticīgi un dusmīgi viņš uz mums skatījās.“

Putniņš bij bārzdu izplūkājis, piemiedza aci un sacīja:

„Man viņš nemaz tik muļķis neizliekas, par kādu tu viņu ieskati. Bet vai tad ir labi tā par cilvēku runāt, no kuŗa grib naudu aizņemties, ko?“

Putniņiene, it kā gainēdamās, pasita elkonu uz augšu.

„Kā traks!“ viņa sacīja sirdīgi, — „vai nu es iešu viņam acīs teikt, ka tas nav pie pilna prāta? Nebīsties, zinu gan, kas runājams. Pataisīšu pūsi tik mikstu, kad vai ausī bāz. Manis lai nemāca!“

„Lai izdodas; man tikai bailes, ka tu nepārrēķinātos. Par visām lietām, uz viņa muļķību nerēķini.“

„Protu arī gudros sauļā saņemt, nebīsties!“

Putniņš ļauni nosmējās.

Asnītis atgriezās istabā.

„Jūsu zirdziņš nu ir pievietots, tiks arī pabarots,“ viņš ziņoja labsirdīgi, — „viņa dēļ varat būt bez bēdām.“

„Paldies, paldies, radiņ!“ Putniņš pasteidzās izrādīt savas pateicības jūtas.

„Atvelkaties taču un piesēžat,“ Asnītis turpināja un rādīja ar roku uz zofaju.

„Ko nu, radiņ,“ Putniņiene metās starpā vēltgi, — „tādi skaisti kungu krēsli. Kur mums, prastiem zemniekiem, uz tādiem sēdēt.“

„Sēdiet droši, tie man no lielkunga dāvināti.“

„Kas par labu lielkungu! Vai zini Juri, tādām cilvēkam kā tu, arī kungs būs labs.“

Asnīis pavīpsnāja.

„Kad jau nu tā, tad jānosēstas arī būs,“ Putniņš domāja un atgāzās zofajā. — „Kas par mīkstu! guli kā šūpuli.“

Pa tam Putniņiene bij pamanījusi jēriņu.

„Kāds miļš lopiņš!“ viņa iesaucās saldi, paņēma mazo kustonīti klēpī un sāka to bučot. — „Tu, tu mazais kunkulītis!“

„Nabadziņš, pazaudēja māti pašā svētku vakarā,“ Asnītis paskaidroja silti.

„Tādas nelaimes! Ak tu nabaga, nabaga lopiņš!“ Piepēži viešņa nolika jēru zemē un, nelūkojot uz viņa brēkšanu, pagriezās pret Asnīti: — „Gandrīz būtu vai aizmiršusi. Daudz daudz labu dienu no Valdekas ļaudīm: no aitnieka, aitnieces, vagara, vagarienes, lopu meitām — Annas un —“ Putniņiene airāvās un uzmeta Asnīšam glūnošu skatu, — „un Lates .“

Straujš sārtums pārklāja aitnieka ģīmi.

„Paldies par labām dienām,“ viņš atbildēja nedroši. — „Kā tad vai visi veseli?“

Putniņiene pasmīnēja un piemeta vīram slepenu skatu.

„Kā nu kuņķais,“ viņa atbildēja vienaldzīgi, — „ir veseli, ir slimi. Cits miesās, cits sirdī. Vecais aitnieks mocās ar reimatismu, tak jau no tās pašas dzēršanas būs dabūjis .“

„Nu, tas jau viņam pa reizei uznāca arī manā laikā. Un kā tad . . . vai Caunīte apprecējies?“

„Kas nu to deva! Nelietis meitu izķēzēja uz beidzamo postu. Ko domā: kāzu diena nolikta, — kāzas gribēja turpat muižā pie vagariem svinēt, — viesi salūgti, plācēņi izcepti, gaļa saraudzīta — jābrauc tik pie mācītāja, te, pašā kāzu ritā, brūtgans Annai izskaidro, ka uevarot laikāk pie laulības iet, pirms neesot dabūjis simtu rubļu skaidrā naudā. Lops tāds! Kur lai skuķis tik daudz naudas ņem? Gan Anna izlūgusies, gan izraudājusies — par velti! Sarunājies beigās ar to pašu valšķi Jngu, aizgājuši abi uz krogu un tur visu dienu dzēruši. Sabraukuši kāzu viesi, Anna dabūjusi krampjus tā nesmuki viss beidzies.“

„Tad pavisam izputēja?“

„Pavisam un galīgi. Ļaudis runā, ka Jngus pie visa tā esot vainīgs. Tas Cauniti pierunājis, lai Latei izdarītu pa prātam, bet ej nu sažini, vai tā bij, vai nebij. Tik jau — jāsaka taisnība — tagad mēs te esām Annas uzdevumā. Nabaga skuķis aiz kauniem nezin vairs kur likties un par varu gribētu tikt uz citurieni. Atbraucām, sak', kaszin, tev pašam vajadzīga saimniece — precējies vēl neesi, — bet Anna uz mieru visādi; par algu, jeb . . . kā tik tu gribi. Un tu taču, Juri, precēsies, vai nē? Bez sievas tev tagadējā siltajā vietipā nav nekāda dzīve.“

Asnītis pasmaidīja.

„Gan jau . . . pāries,“ viņš norūca lēni.

„Kādēļ tad pāries? Tā nu vien nerunā. Mēs tik tuvi radi, es tev tikpat kā māte, ļauna padoma nedošu. Nepatik tev Anna — es tev viņu neieteicu, jo tai jau nav vairs meitas gājuma, ņem citu, kas tev vairāk pa prātam. Meitu pasaulē diezgan, un tu vari izmeklēties lepnu lepno saimniekmeitu. Lai Dievs sarg', kuŗa meita no tādas dzīves un vietas atteiksies!“

„Un Inga — ?“ Asnītis jautāja nepacietīgi.

„Inga vēl arvienu ir Valdekā par aitu ganu.“

„Tā nu gan, bet viņš taču gribēja ar Lati

„Nava, nava tīri jāsmejas.“ Putniņiene paskatījās viltīgi uz vīru. — „Kas tādiem skuķiem lai prātus izdibina? Te viņi grib, te atkal negrib.“

„Late sendienām uz Ingu domāja.“

„Domāja, taisnība, bet nu atkal domā citādi. Man, zināms, viņa nokodināja tev par to ne vārda neminēt, tak radu būšana! Ko lai viens no otra pieslēpjam? Viņa dabūjusi dzirdēt par Annas uzdevumu, — švīkts! pie manis klāt un nu tik bučot un lūgties Rau, mums jau ar', Juri, neiet vis tā kā vajadzētu. Pagājušā mēnesī nosprāga baroklis, tā no rubļu 40 vērts, palikām uz svētkiem bez gaļas, bez aizdara; bet vēl nekās, būtum kā nekā vilkušies, ja izgājušā nedēļā nebūtu kritusi pati labākā govtiņa

„Govs bij kā velēna,“ Putniņš piemelināja.

„Lai Dievs ir žēlīgs!“ Asnītis nopūtās līdzietīgi.

„Tad arī jāmaksā pagasta nodokļi,“ Putniņš uzpēmas sievas sāko runu turpināt. — „Caur dažādām nelaimēm esmu palicis parādnieks. Lini nepaauga, graudu arī tikko tikko ka iztikai.“

„Melo tik, melo, draņķi!“ sieva domāja pie sevis, — „visu esi brandvīnā norījis — kad tu aizrītos!“ bet dikti sacīja: „Kā tad, graudiņi tik-tik kā iztikai, un vai tad tie kādi labie? Sītamies kā zivis sausumā, sak'; kaszin' izkulsimies — te jauna nelaipe. Nosprāga baroklis, nosprāga gov, pagasta priekšnieks aprakstīja mantu. Ja nu priekš jauna gada nevarēsīm aizmaksāt 30 rubļus, tad pārdos zirgu, pārdos ratus, — dzīvo tad kā māki. Un ko tad gan tagad ziemas laikā par zirgu un ratiem dabūs?“

„Bēdīgi, bēdīgi,“ Asnītis nožēloja jaunos radniekus.

„Tam kaut vai ar bomi dod pierē,“ Putniņiene nodomāja pie sevis, bet dikti sacīja:

„Bēdīgi, Juri, bēdīgi. Tā jau Latīņa arī sacīja. Viņai, meičiņai, miksta sirds, būtu pati mums labprāt palī-

dzējusi, bet kur lai skuķis tiek pie naudas? Tās pāris kapeikas algas iziet tāpat drēbēs un apavos vien. Nu — viņa saka — kad visi striķi trūkst, tad brauciet tik uz Virgu pie Asniša. Es zinu, tam ir žēlīga sirds, un viņš jums palīdzēs. Lūdziet to arī manā vārdā un sakiet. Es sāku smieties, sak', vai tad tu, meit', domā, ka mums kauna nemaz nav, ka brauksim uz Virgu naudu lienēt. — Nu, — aizgājām pie viena rada, aizgājām pie otra, — zinām labi, kad gribētu līdzēt, varētu avū Dieviņ! kauniem jāatzīstas, ka tikko neizmeta pa durvīm laukā. Ko lai dara, braucām tad tikai šurpu; sak', lai nu arī neglīti izskatās, ka tik tālu braucam naudas lienēt, tikpat Juris jau bez palīdzības neatlaidīs. Bet ja nu arī tu savus radus aizdzen, tad ak Dievs! ak Dievs!“ Labā sieva rūkti raudāja.

Miķēlis atnesa Asnišam pusdienu. Aitnieks saņēma traukus un kaunīgi nolika tos uz galda. Pēc tam viņš izgāja puikam līdz priekšnamā.

„Klausies, Miķēl,“ Asnītis uzrunāja zēnu un iespieda tam sauja 10-kapeiku gabalu. — „Aizteci vēl reizi līdz muižas madamai (tā tika godināta saimniece pili) un saki, ka es to ļoti lūdzu, vai viņa nevarētu man atsūtīt vēl kādus ēdienus. Man atbraukuši divi viesi, un es tos gribētu uzņemt.“

Puika aizskrēja kūleņu kūleņiem. Sniegs vien aiz viņa pajuka.

„Tā gan, mīlais Juri,“ Putniņš uzsāka bēdīgi, kad Asnītis bij atgriezies istabā, — „tu esi mūsu vienīgā cerība, mūsu vienīgais glābējs lai Dievs tev palīdz.“

„Mēs arī negribam, lai tu mums ko dāvinātu,“ Putniņiene pasteidzās izskaidrot, manīdama, ka aitnieks vēl nemaz netaisījās nelaimīgos 30 rubļus piedāvāt, — „sak', tikai tā. ja tev laba sirds. Padosies mums labāks gads — atdosim ar pateicībām, ar augļu augļiem. Gluži tik panīkuši jau arī gan vēl neesām, ka būtu dāvanas

jālūdzas; tik, kad nu tev laba sirds . . zināms, radu būšana! Tu rūpējies par mazu jēriņu, neļauj viņam bojā iet, ciek vairāk tad tev nebūs mūsu žēl? Un mīlais Dieviņš debesīs, kas visu redz un zin, tas tev, Juri, atmaksās tūkstoškārt.“

„Un kā tad palika galā ar Ingus precībām?“ Asnītis jautāja gluži negaidot.

Viešņa aizelsās vien. — Rau, pagāns, kāds sīkstulis! Ņemusi tikai rokā un dūšīgi vien izkulakojusi, tad zinātu, kā ar Putniņiem apieties. Taču stipri izsacīt tādas domas viņa neuzdrošinājās, kādēļ atbildēja visai vēligā balstiņā:

„Nu, kā tad palika — vēl jau dzīvo katrs sev.“

Iestājās klusums. Asnītis būtu labprāt vēl kaut ko dzirdējis par Latiņu, ko īsti viņa no Putniņienes lūgusi, ko aizliegusi tai atstāstīt, bet tuvā radeniece, kā likās, bij noņēmusies par Lati neko vairāk nestāstīt. Jeb viņa gribēja savas ziņas par 30 rubļiem pārdot? Nu, tad mīļā radeniece ir velti braukusi!

Putniņiene šņuksteja, un Putniņš šņūca degunu. Asnītis bungoja ar pirkstiem pa galdu. Istabas gaiss šķita stipri spiedīgs.

Pēdīgi viesi piecēlās. Putniņš pašķielēja uz sievu.

„Nu tad izrādi jel mums vismaz savu iedzīvi,“ Putniņiene uzaicināja Asnīti, — „bagāts jau esi pār liekam, bet tikpat vēl gribas tuvāki apskatīt.“

Asnītis paraustīja plecus.

„Cik man ir, — viss te redzams,“ viņš atbildēja sadrūvējies. — „Ja nu gribat manu ziemas svētku dāvanu redzēt.“

Aitnieks veda viesus otrā istabā.

„Nu, ko teicu?“ Putniņš iečukstēja sievai ausī.

„Pagāns tāds! bet vēl nav viss beigts, lai tik atpūtinu mēli,“ Putniņiene atbildēja tāpat klusi. Tad viņa sasita plaukstas:

„Kas par smukām lietām!“ viņa iesaucās aizgrābta, ieraudzījusi radnieka ķēķa piederumus. — „Tavai saimniecei būs lielmātes dzīve.“

Te pavērās istabas durvis, un viņās parādījās Miķeļa galva ar visu eepuri.

„Muižas madama liek jums, aitniek, sacīt,“ puika kļiedza pilnā balsī, — „ka lai jūs otrreiz ar tādām būšanām viņai kaklā nebažoties. Viņa neesot nekāda zagle, kad būšot kungu ēdienus jūsu viesiem sūtīt. Jūs varot pats priekš saviem viesiem ēdienus gādāt. Bet Mariņa teica, ka jūsu viesi arī neesot nekādi īsti viesi! plukatas vien esot, ja ne zirgu zagļi.“

Durvis ar troksni aizcirtās un bezkaunīgā puikas galva nozuda.

Asnītis bij sarkans kā vēzis. Aiz kauna un dusmām tas būtu vai zemē ielīdis. Lai nu Valdekas ļaudis dabū šo negodu zināt, ko gan par viņu tad nerunās! Vai pati nelaime mulķa puiku te uzgrūda. Ko lai nu iesāk?

Savā uztraukumā un nesamaņā, kā notikušo labot, aitnieks ķēra kabatā un izvilka no tās nandas maku. Brītiņu viņš vēl stomījās, bet tad noskaitīja 30 rubļus un sniedza tos Putniņienei.

Laulātais pāris bij no puikas ziņojuma ne mazāk pārsteigts nekā pats Asnītis. Un ja pēdējais nebūtu vēl pēdējā acumirkli pamanījies naudu dot, radnieki būtu aizbraukuši ne krusta priekšā nepametuši. Bet tagad Putniņienei raisījās mēle.

„Ko?“ viņa brēca noskaitusies un draudēja Asnīti vai acīm norīt. — „Ko tu gan domā? Vai mēs te atbraukuši, lai tu mūs nogānītu, par zagļiem notaisītu un tad vēlāk ar naudu piekukuļotu? — Maldies, puistī! Glabā pats savu naudu, no tāda avena kā tu, es viņu nepieņemu.“

„Apžēlojaties, bet ko tad es. “ Asnītis gribēja sākt attaisnoties.

Bet Putniņš viņu pārtrauca.

„Ko tur sieviešu plukšķēšanā klausīties. Dodat tik šurp”naudīņu, un paldies ar vēl turklāt. Es sieviešus pazīstu, — vai vistas kladzina, vai viņas — viss vien-alga.“ Putniņš saņēma naudu un, priecīgi šmūkšķinā-dams, to noglabāja bikšu kabatā.

Sieva sarauca pieri.

„Tu paņēmi?” viņa jautāja it kā neticēdama. — „Bet tev jau nav maka. Dod man, es paglabāšu.“

„Nekas, pie manis tā arī droša,” vīrs atbildēja, acis blēdīgi mirkšķinādams.

„Nu tad tā kā. .!” Putniņiene norāva, bet vīrs viņu saprata.

„Nebīsties, labi būs,” viņš atbildēja.

Asnītis skraidīja pa istabu un mētājās rokām.

Putniņiene uzņēma no jauna valodu.

„Tāda muižas madama, — lai velns viņu saspeļ! ko gan viņa izgudrojusi? Vai Putniņi šē ēst atbraukuši? Paldies Dievam, paši sāvas maizītes paēduši, citam ēst neprasām. Zirgu zagļi — vai tu redzēji! Negribas tik iet taisni pie paša lielkunga, redzētu gan, kas no zirgu zagļiem iznāktu. Mariņa — kas tā par tādu velna Ma-riņu? Laikam tava brūte? — Raganas tādas? Kur tas dzirdēts, ka svešiniekus tā nogāna? Nu, labai muižai tai vajaga būt, un labs ir arī pats Asnītis! .“

„Siev! rimsties, jeb — tu mani pazīsti!” Putniņš strauji pārtrauca čaklo runātāju. — „Pateicies Asnīša kungam par viņa labsirdību, un brauksim mājās. Kad viņam būtu pašam sava saimniecība, tas būtu cita lieta. Vai nu nezināms, kā muišās iet.“

„Nu, tad tādām panckām es arī vis nenoļaušos,” Putniņiece atcirta vīram pretī. — „Kas es par plukatu, kas par zirgu zagļi! Lai katrs nodzīvo tik godīgi kā es . . .“



Piepēži Asnītis apstājās taisni pašas Putniņienes priekšā. Labā sieva satrūkās.

„Vai jūs bez Annas nezinātu kādu citu sievieti, kuŗa gribētu nākt pie manis par saimnieci?“ aitnieks jautāja karsti.

Putniņienes ģimis noskaidrojās. Tas bij ūdens viņas dzirnavām.

„Vai jūs no tiesas tā domājat?“ viņa atsaucās dzīvi, un pie tam viņai plans jau bij gatavs.

Putniņienei bij neprecēta masa — Līna Kubiks. Tā bij kādus 3 gadus dauzījiesies pa Rīgu, tad pamēģinājusi laimi uz zemēm, un tagad dzīvoja uz vietas ar badu kaudamās.

„No tiesas, zināms,“ Asnītis abildēja sirdīgi.

„Un Zodiņu Late? Vai tad tās vis neprecēsāt?“

„Zodiņu Late paliek Ingam.“

„Paldies Dievam!“ Putniņiene nopūtās. — „Man kā akmens no sirds novēlās. Meita, kas pati vīriešiem kaklā kaŗas — nav nekāda meita, tur lai saka, ko grib. Un to es arī Latei pateikšu, kad viņa mani vēl mocīs ar savu precības trakumu. Teikšu tai taisni acīs, ka tu viņas negribi. Zinu gan, ļauna tev nevēlēšu, — radu būšana!“

Asnītis pavēcināja nemierīgi roku.

„Un ja tev vajadzīga krietna saimniece,“ Putniņiene turpināja, — „nebīsties, izgādāšu. Tu palīdzi mums, mēs — tev; roka roku mazgā. Labi saprotu, ka katra sieviete tev par saimnieci neder, — apzags, izputinās pavisam. Vai es nezinu, kā ar svešām kalponēm iet? Man lai nestāsta! Jauna arī viņa nedrīkst būt, tā no gadu 40, kā mana māsa .“

„Jūsu māsa?“

„Mana māsa ir Rīgā saimniecību mācījusies, pie augstiem kungiem kalpojusi, tā tev zina visu uz numur pirmo. Ja tikai viņa gribētu nākt vien, tad tev jau lie-

lākas laimes nevajadzētu. Pie tam viņa tev rada ar' vēl klāt — rūpētos kā priekš sevis.“

„Viņa gan tagad citur vietā?“ Asnītis iejautājās cerības pilns.

„Vietā — kā tad, pie Pērngales dzirnavnieka. Vada visu saimniecību. Viņai tur stipri laba vieta. Bet tā kā nu tu mums esi izpalīdzējis, tad gribu arī priekš tevis ko darīt. Ņemšos viņai iestāstīt, — sirds tai žēlīga un radu bušana — nāks tikpat kā jā. Tikai tas man vēl jāzin, cik algas tu domā dot.“

Putniņš bij izgājis kāšēdams otrā istabā, lai paslēptu smieklus.

„Nudie', velna bāba!“ viņš priedējās pie sevis, — „melo it kā būtu no galvas iemācījusies. — Māsa mācīta saimniece, Pērngales dzirnavnieks, — kur viņa to visu rauj? Kāds jods Līnu dienastā ņems!“

Asnītis nezināja uz Putniņienes jautājumu ko atbildēt. Algas lietu viņš nekad vēl nebij pārdomājis.

Viešņa manīja, ka radnieks dzīves gudrībās vēl ir neprāša, un tādēļ steidzās nākt viņam palīgā.

„Tas nu gan ir vienalga,“ viņa sacīja cieti, — „bez 4 rubļiem mēnesī mana māsa nenāks, tur nav ko domāt.“

„Četri rubļi mēnesī!“ Asnītis tikko uz augšu nepalēcās. — „Tas jau ir četri — desmit — un astoņi rubļi gadā?“

Putniņiene sāka smierties.

„Tā jau gan būs,“ viņa sacīja viegli, — „bet ko tur lai dara? Cilvēki tagad dārgi, īpaši mācīti. Četri rubļi mēnesī vēl nav liela alga, mācītas saimnieces ņem pa 60 līdz pusotra simta rubļu gadā kā tad! Bet es jau negribu tevi pierunāt, — vari dabūt lētāku, meklē lētāku.“

Nabaga Asnītis, nabaga zēns! Kur lai viņš atrod vēl otru tādu Līnu: radnieci, mācītu, 40 gadus vecu un tikai par 48 rubļiem gadā? Pats Dievs par viņu gādā.

Un puisis kasīja ilgi ilgi pakausi, līdz beigās sacīja :

„Lai notiek!“

„Radu būšana!“

### III.

Taisni dienu pēc jaungada Līna Kubiks atceļoja no Valdekas uz Virgu un tūdaļ uzņēma Asnīša saimniecības vadību.

Viņa bij braša sieviete, sarkaniem vaigiem, tuklām rokām un rupju balsi. Likās, ka 40 gadu priekš viņas vecuma būtu par daudz; šim vecumam viņa bij par svaigu. Viņu pat varētu dēvēt par skaistuli, ja ģimī nebūtu slēpies kaut kas nepatīkams, atstumjošs. Vai tas bija kāds nekārtīgs vaibsts, nemierīgie skati, jeb tikai nesimpatija, kuŗa daudzreiz ceļas, cilvēku pirmo reizi sastopot, bet vēlāk pāriet, — tas nebij nosakāms. Tomēr likās, ka šinī ģimī butu rakstītas noziedzīgas kaislības un izdarīti noziegumi.

Asnītis saņēma jauno saimnieci nokaunējies un nedroši, bet viņa ar reizi uzstājās tā, kā kad te būtu jau 100 gadus rīkojusies. Vispirms viņa nopietni apskatīja pašu saimnieku, palocīja apmierināta galvu, tad ķērās pie saimniecības piederumu revīzijas un nokārtošanas. Cukurū, kafiju, rīsu, tēju un citus bodes iepirkumus viņa pievietoja savā līdzatvestajā skapī, rūpīgi aizslēdza to un atslēgu noglabāja kabatā. Tad nāca ķēķa lietas. Tās salika plauktos vai nokāra gar sienu. Kur bij vajadzīgs, iedzina naglu. Un beigās plīti sprēgāja jautra uguntiņa.

Stundu vēlāki jau Asnīša priekšā kūpēja smaržīga kafija.

Nabaga zēnam aiz laimības vai sirds pa muti kāpa laukā. Lūk, ko nozīmē paša saimniecība! Ēd — kad gribi, ēd — kā gribi: viss tavs. Nau tev jāskatās pa logu un jāskaita pātari: „Vai drīz nesīs, vai drīz nesīs, vai drīz nesīs?“ Paver tik ķēķa durvis: „Tūliņ, tūliņ!“ Lai simtu paldievs Putniņienei!

„Kā pie pirmās dienas saimniecības uzsākšanas vajadzētu arī pacienāt otra gala ļaudis,“ Līna izskaidroja, kad Asnītis bij paēdis un nogrimis tanī saldajā stāvoklī, kurš iesākas ar vēderā uzņemtais barības sagremošanu.— „Tas tā pieklājas.“

„Manis dēļ. Asnītis nostiepa garī.

„Došu tiem kafiju, baltmaize no manas puses — mēs jau abi jauni iesācēji.“

„Taisnība, taisnība.

Uzsāka Asnītis jaunu dzīvi, atsvešinājās vēl vairāk no citiem muižas ļaudīm. Aitas un viņa saimniecība. vai tā nebija viņa miera un laimes valstība? Vai ar to nepietika? Un kas varēja būt vēl jaukāks par apziņu, ka darbam bij jaukas sekmes? Vilnainie kustonīši to apliecināja ar priecīgu brēkšanu un uzticīgu padevību.

Turpretī Līna bij citādās domās. Viņa atzina, ka bez ār pasaules nav nekāda laime nodibināma, un tāpēc centās uzturēt jo dzīvu satiksmi ar visu muižu. Šim nolūkam viņai visas kabatas bij piebāztas āboliem, baltmaizi, konfektēm un cukuru. Minētās mantas tai piegādāja moderniece, kura gandrīz katru dienu veda pienu uz netālo lauku pilsētiņu un blakām tam apgādāja visus Asniša saimniecības iepirkumus. Kad nu pie tam vēl Līnai bij čakla un asa mēle, tad viņa drīz vien bij visgarām labprāt ieredzēta viešņa.

Bet Asnītis šad un tad taustiņa maku un kasīja domīgi pakausi.

„Tas arvienu tā no sākuma. . . vēlāki pāries,“ Līna mierināja.

„Vēlāki pāries,“ Asnītis atbalsoja, bet radu bušana tam negribēja tomēr lāgā patikt.

\* \* \*

Pienāca vasara.

Aitas sāka laist ganos. Bij tad Virgas ļaudīm ko pabrīnoties. Citi gani gāja aiz aitām un rokā vicināja

gaŗu riksti, Asnītis gāja aitu baram pa priekšu un rokas bij sabāzīes bikšu kabatās. Aitas tam tecēja cieši pakaļ un ganībā ganījās rinkī apkārt.

„Tīrais aitu ķēniņš!“ kāds no muižas ļaudīm asprātīgi uzķēra un radīja Asnīšam paliekamu palamu.

„Aitu ķēniņš! — Lūk, kur iet aitu ķēniņš. tas jau bij aitu ķēniņš. vai nu aitu ķēniņš nezināms?“ — sarunās tas bij viegli un patīkami.

Bet nu palamām ir tā ļaunā puse, ka tās arvienu mazina cilvēka cienību, cik patiesīgas un nozīmīgas viņas arī nebūtu. Viņās bieži vien slēpjas ironija, izsmieklis un nicināšana.

Palama „aitu ķēniņš“ izdzēsa Asnīti, tā sakot, no prātīgu radījumu šķiras. — Aitu ķēniņš — nujā, tas ir tāds cilvēciņš, kurš nav nopietna vārda cienīgs. Un piepēži aitnieks bij tapis Virgas muižas ļaužu starpā par nulli. Ja lielkunga labprātība to nesargātu, viņš jau būtu sen izmests aiz muižas vārtiem kā noplīsušas tupeles. Jo vairāk vēl, ka viņa vietai bij radušies jauni kārotāji.

Muižas vagmaŗam jeb „stārastam“ bija māsas dēls, zenķis ap 23 gadiem. Tas bij iekarsies kukņas meitā Mariņā un par vari gribēja precēties. Galvenajā priekšmetā skuķam nebij nekas pretī, it īpaši no pagājušiem Ziemas svētkiem, bet viņš prasīja stingri un noteikti, lai brūtģans pa priekšu iegādājas pieklājīgu vietu. Un kāda tad tā lai būtu? Tāda kā aitniekam.

Hm! — hm! — vagars grozīja svārku pogu, un zenķis solījās vai rit pat vēl nogalināties. — Jā, jā — 23 gadi, tas nav par joku! — Diemžēl, palīdzēt te bij grūti.

Vieta — tāda kā Asnīšam — muižā bij tikai viena, un tā pati ieņemta. Kā lai te iztieķ? — Vienīģais padoms — aizģādāt Asnīti projām. Muižā viņš tā kā tā nekādu lomu nespēģēja, draugu tam nebij, aizstāvģu arī nē — vai tad tas būtu tik grūti? Bez tam aitnieka saimiece bij beidzamā laikā visu muiģģu sarīģģjusi ģubā

Ļaudis rējās un kodās kā suņi. Vai tas nevarēja node-rēt par drošu gāžamo celmu?

„Hm! — hm! — jāpārdomā, jāpārdomā .“

„Ko tur tik daudz domāt,“ Mariņa pamācīja vagari strupī. — „Lieta gluži vienkārša: jums Asnītis jāšūdz.“

„Bet lielkungs viņu aizstāv,“ vagaris ieminējās ap-domīgi.

„Aizstāv — zināms kamēr neviens to nesūdz. Bet lai baronam nāk ausīs, ka puisis ar savu saimnieci dzīvo aizliegtā sakarā, lai .“

„Labi gan, bet kas to pierādis?“

„Kādu tur pierādījumu! Abi dzīvo šķirti no citiem ļaudīm, gultas tikpat kā vienā istabā, Asnītis uz citiem sieviešiem ne acu nemet .“

„Viss tas neko nenozīmē, jo viņi esot tuvi radi.“

Mariņa paraustīja plecus.

„Radi —“ viņa smējās nozīmīgi, — „tādi radi mēs visi esām. To nekaunīgā sieviete man pati izpļāpāja, ka viņai ar Asnīti neesot ne mazākās radniecības.“

„Bet kas to pierādīs?“

„Kam tad tas jāpierāda? Lai Asnītis pats pierāda savu radniecību.“

„Hm! — hm! —“

„Mariņas padoms ir labs,“ sulainis domāja no sa-vas puses, — „un jums, vagar, to vajadzētu tikai izvest galā. Tas būtu joki, ja aitu ķēniņu nevarētu nogāzt no troņa.“

„Jums vienkārši jāiet pie lielkunga,“ muižas ma-dama mācīja, — un jāsaka tā: Cienīgs, žēlīgs lielkungs! Nav vairs iespējams ļaudis rīkot un savaldīt. Visā mui-žā rūgst uz dumpi. Ļaudis tiek sakūdīti un sarīdīti no Asnīša saimnieces, Līnas Kubik. Bet tā kā aitnieks ar šo sievieti dzīvo aizliegtā sakarā, tad jādomā, ka īstais kūdītājs būs pats aitnieks. Lūdzu, lielkungs, palīdzību un žēlastību.“

„Ai, cik jauki!“ Mariņa gaviļēja.

Bet vagaris kratīja galvu.

„Viss jau būtu labi, tik — vai tas ko līdzēs?“ viņš prātoja rāmi. — „Vaj nebūtu labāki, kad sulainis, muižas madama, vai tu pati, Mariņ, šos vārdus iegādātu lielkunga ausīs? Diezin kā ar tiešu sūdzību izdodas, jo, lietu labi apskatot, nav ne muzāko pierādījumu.“

„Blēņas!“ sulainis iesaucās sparīgi, — „ja katrai nelietībai meklēs likumīgus pierādījumus, tad jau nekad galā netiks, un godīgam cilvēkam vairs nebūs nekādas padzīves. Es no savas puses neuzņemos iemaisīties Asnīša būšanā, un ja es to darītu, tad tikai lietu samaitātu.“

Tāpat domāja muižas madama un Mariņa no sevis. Taisnība, varētu, varbūt, caur jumpravām sūdzību pieņest lielmātei, bet ko tas līdzētu? Lielmāte sargājas lielkungam kaut kādas sūdzības priekšā celt. Reizi viņa bij to mēģinājusi un pēc tam dabūjusi krampjus.

„Lai nu, lai,“ vagaris negribēja no savām domām atlaisties. — Taču, kad sūdzība nāktu no jūsu puses, tai būtu daudz lielāks svars.“

Sulainis smējās.

„Manis dēļ lai Asnītis dzīvo savā vietā tūkstoš un vienu gadu,“ viņš sacīja jautri. — „Kas man par daļu gar jūsu strīdiem un nodomiem? Kad es tomēr jums piedrojos ar savu padomu, tad tikai Mariņas dēļ. Gribas, lūk, man kāzu. Skuķi, tu taču mani lūgsi kāzās?“ Sulainis pagriezās pret Mariņu un pavalbīja viltīgi acis.

„Nu, ko tad,“ vagaris grūti nopūtās, — „būs jau man tad priekš jaunajiem pirksti jābāž ugunī. Lai jods parauj! ja neizdodas, tad arī tikpat kā valgs kaklā.“

„Tik traki, kas zin, arī gan nebūs. Vai tad jau nu barons tiešām būs Asnīti tā iemilējis, ka pat nepanesamāko sūdzību par viņu atstās neievērotu? Tikai laiku vajaga izraudzīt, kad viņš pie laba prāta.“

„Kā to lai zinu?“

„Tur jums gribu labprāt izpalīdzēt. Šodien, par piemēru, nekas nav iesākams. Tik niknu kā šodien, es lielkungu redzu pirmo reizi.“

„Kas tad viņu sākaitinājis?“

„Kas? — pats lielākais sirdsdraugs, vecais Aizdzires mācītājs. Jūs jau zināt, ka vecis nav no sava pīpīša šķīrams. Bet mūsējais pat papīrosa dūmus nepanes, kur tad nu vēl pīpīša. Tomēr, lai vecajam mācītājam nebūtu jāmokās ar pīpēšanas kārumu, kad tas te atbrauc viesoties, viņam ir apgādāti sevišķi dārgi cigāri, kuņus lielkungs arvien steidzas piedāvāt, tikko veča roka pa paradumam ķer kabatā pēc pīpīša. Diezin, kā šodien cigāri bij piemirsušies, un mācītājs bij it omulīgi izvilcis savu luļķīti, izgrabinājis no tā ar lielkungu nazi sodrējus, iebāzis tad jaunu tabāku un aizkūpinājis. Var gan iedomāties lielkungu negantību; bet viņš bij viesā klātbušanā savaldījies, bijis pat līdz beigām ļoti laipns. Turpretī tikko mācītājs bij pa durvīm laukā, tad iesākās arī trakošana. Barons nebij vairs pazīstams. Pats zili sarkans, mati kājās saslējušies, tā viņš splāva logu rūtēs un dūra mācītājam ar pirkstu pakaļ. Galda lietas un nazis, pie kuņa vecītis bij piedūries, tāpat krēsls, uz kuņa viņš bij sēdējis, tika izsviesti pa logu laukā!“

Muižas madama, vagaris un Mariņa smējās. Bet tad visi vienojās, ka sulainis dos vagmaņam ziņu, kad izdevīgākais brīdis būtu atnācis.

\* \* \*

Bij isti jauks laiks.

Saule spīdēja spodri, vēja nebija un gaiss bija spirdzinoši silts. Nakts lietutiņš bija nomazgājis putekļus no zāles, koku lapām un puķītēm. Tagad viss mirdzēja atjaunotā greznumā un balzamiskā smarža izplūda pa zemes virsu.



Lielskungs atvēra logu un ieelpoja smaršīgo gaisu. Laiks bij viņam pa prātam. Tas vilināja uz pastaigāšanās. Viņš uzlika galvā cepuri ar platām malām, paņēma spieķi un devās klajumā.

Pils rīta pusē bija vecs parks. Te auga resnas, nosūnojušas liepas un slaiki, ķervelainu mīzu bērzi. Ceļipi bij ar zāli aizauguši. Pa viņiem reti kāds pastaigājās. Lielskungs, likās, parku nemiņoja. Bet šodien viņš tam izgāja cauri un brīnījās, ka te mājāja tik lieliska nolaidība. Tas viņu saīdzināja. Steidzīgiem soļiem viņš atstāja parku un nogriezās uz rudzu lauku.

Rudzu lauks izpletās viņa priekšā kā jūra. Mazi vilnīši līgojās pa tikko izplaukušām vārpiņām un trekni zaļoksnaļām lapām. Bij patīkams skats. Reizēm pār zaļo jūru pārlaidās aizkūsis silis, uztrauktā žagata vai kūtrā vārņa.

Lielskungs uzmeklēja nelielu ežiņu un gāja pa to laukam šķērsu pāri. Otrā malā bij redzama jauna bērzu atauga. No tālienes tā izskatījās kā teiksmaina saliņa. Turpu bij lielkunga ceļa gals. Tur viņš gribēja drusku atpūsties, noklausīties pelēko strazdu čākstēšanā un ieelpot jauno bērzu smaršu. Viņš nebij vairs no sava mērķa tālu, kad piepēži kāja aizmetās aiz kāda cintiņa un augstais kungs paklupa. Hu, kāda nelietība! Dusmas kā dedzinošas liesmas izšāvās caur lielkunga miesu un nevaldāmā trakumā viņš sāka cintiņu mīdīt kājām un sist ar savu spieķi. Tikai tad, kad sāka jau elpas aptrūkt, viņš meta mieru un elsdams, pūzdams izvilkās ataugas malā. Bet vai tam, kuŗš tagad gadītos kungam ceļā.

Atradis kādu bērza celmu, barons nosēdās, noņēma cepuri un sāka noslaucīt rupjās sviedru lāses no pieres, bet piepēži pacēla galvu un uzklausījās. Viņa ausis aizsniedza savāda runa. Likās, ka kāds sacītu sprediķi.

„ un to es jums saku, bērni,“ runātājs teica, — „zādzība ir ļaunākais netikums pasaulē! Tikai nedomājat,

ka tā vien ir zādzība, kad jūs slepeni sava tuvākā mantu piesavināties, — nepieviļaties, es jums saku! Arī tā ir zādzība, kad jūs pie sava kunga mantas skādi darat. Tā, piemēram, mana saimniece Līna mani apzog, tišā prātā izšķērdama manu īpašunu, silnkodama, laiku pavadīdama mēļu kulšanā un ļaužu rīdīšanā, — Dieva sods pār viņu! — bet Marlīta ir apzagusi savu kungu, slepeni iemanīdamās auzu laukā. Redzat, te stāv zagle Marlīta! Kā kaunīgi viņa nokārusi galvu, kā viņa trīc pie visām miesām: grēks sāk parādīt savu spēku. — Kauns, tukstoškārtīgs kauns viņai! Kā māte savu miesīgu bērnu, tā es Marlītu esmu kopis, barojis un audzinājis, un nu viņa liek man piedzīvot tādus sirdsēstus. Kauns un vēlreiz kauns! No šās dienas viņa vairs nav mana mīlule, viņa vairs nenesīs sarkano lentīti, nedabūs maizi! .“

Barons piecēlās no celma un ātriem soļiem devās uz to pusi, no kurienes savādā runa nāca. Viņa acīm parādījās neredzēts skats. Kupla kārķļu krūma paēnā bij nostājies Asnītis un viņa priekšā sapulcējies viss ganāms pulks. Aitas bij pacēlušas galvas un likās uzmanīgi klausāmieš. Patlaban runātājs noliecās pie skaista jēra un noraisīja tam sarkano lentīti no kakla.

„Tā!“ Asnītis sacīja bēdīgi. — „Tas tev par sodu. Un tagad atstāsim šo nozieguma un kauna vietu.“

Gans uzšmūkšķināja, un aitas gāja tam padevīgi pakaļ.

Lielkunga dusmas bij izgaisušas. Maigas, bērnišķīgi līksmas un mīlestības pilnas jūtas pārņēma tā sirdi. Neviļus viņam iekārojās kādu iepriecināt, kautkam labu padarīt, un viņš steidzās atpakaļ uz pili.

Pils dienvidus pusē bij sākņu, ogu un augļu koku dārzs ar koku skolu un siltumnīcu. Še visbiežāki varēja sastapt dārznieku, un sulainis te labprāt noplāpāja savu brīvlaiku, pie kam arī izpīpēja pa papirosam vai cigāram.

Šodien sulaiņam bij laimējies piesavināties sauju no mācītāja cigāriem un tādēļ viņam degtin dega aizskriet

līdz augļu dārzam. Tur bij droši; lielskungs tur iekūlās ja daudz — par gadu reizi, un tā tad tur varētu bez bažām izmēģināt cigāru garšu. Bet kamēr lielskungs bij pili, aiziet nekur nevarēja, jo katru acumirkli varēja atskanēt zvans, kas aicināja sulaini uz augšu.

Tagad nu dārznieks ar sulaini sēdēja aiz siltumnīcas gala, pīpēja smaršīgos cigarus un pārrunāja vagma nodomu. Arī dārznieks bij tanīs domās, ka vagma izdosies Asnīti gūt.

Abi draugi bij tik dziļi nogrimuši interesantā sarunā, ka nebūt nemanīja lielkunga tuvošanos, kuŗš šurpu bij atviļināts ar dārgo cigaru dūmu smaršu. Vispirms bargo kungu pārsteidza tas, ka kāds bij iedrošinājies viņa muižā pīpēt, bet vēl vairāk — kuŗš no viņa ļaudīm pīpēja tik dārgus cigarus, ka visa muiža smaršoja?

„Bet tiem jau vajaga būt vareni dārgiem cigāriem, ko jūs te, mīļie, pīpējat?“ piepēži pīpmaņiem aiz muguras atskanēja lielkunga balss.

Sulainis uzsprāga kājās bāls kā nāve un trīcēja pie visām miesām. Cigāra gals izšļuka zemē. Dārznieks savējo paslēpa svārku kabatā.

„Jūsu cigāri taču ir ļoti dārgi, vai nē?“ barons atkārtoja jautājumu un laipni smaidīja.

Ne sulainis, ne dārznieks nesacīja ne vārda.

Lielskungs tomēr viņus bij sapratis.

„Šodien taču ir smuks laiks, vai nē?“ viņš turpināja labsirdīgi smīnēdams, — „un jums grībētos savus cigārus izpīpēt līdz galam? Lūk, dārzniekam jau kabata deg.“

Dārznieks saķēra kabatu. Pacēlās kupls dūmu mākonis.

Lielkunga ģimīs saviebās. Ātri viņš ķēra vestes kabatā un izrāva naudas gabalu.

„Te jums rubulis, ņemat no kučera zirgus un brauciet uz krogu izpīpēt savus cigārus. Še, muižā, lai tas vairs nenotiktu. Līdz pulksten pieciem esat brīvi.“

Lielskungs ātri apgriezās un gāja projām, nemaz nenogaidījis pārsteigto ļautiņu pateicības pierādījumus.

„Ui — kā nobijos!“ sulainis gaŗi nopūtās. — „Domāju. rupat būs gals.“

„Es tad ne mazāk,“ dārznieks pasteidzās izskaidrot. — „Vai pats jods mani mācīja cigāru svārkos ieŗrūst, — lūk, visi sāni izdeguŗi.“

„Brīniŗķīgi tikai, ka mēs tā tikām cauri. Œurpu nākot, lielkungam vajag bŗt bijuŗam pie ļoti laba prāta.“

„Kas zin, tagad bŗtu arī vagarāms laiks?“

„Tas taisnība, steigŗos viņu paziņot.“

„Un kā tad paliek ar krogu?“

„Brauksim; sataisies tik un pasaki kuŗieram, lai aizjŗdz zirgu. Bŗŗu tŗdaļ atpakaļ.“

Vagaris sulainis sastapa patlaban pie pils.

„Nāc, ir laiks!“ viņŗ tam uzsauca steidzīgi.

Vagaris nopurināŗās, sastumdŗja cepuri un pārbrauca ar roku pār ģŗmi, it kā gŗibŗtu tur nopurināt puteķļus.

Sulainis nebij vilies. Lielskungs saņŗma vagari ļoti laipni.

„Nu, mŗļais —?“ viņŗ jautāŗā jautri un uzsita vagarāms uz pleca.

Vagaris uzelpoja vieĶlāki un nobuŗoja kunga roku, tad stostŗdamies uzsāka no galvas iekaltos vārdus:

„Cienŗgs, ŒŗĶigais lielskungs! Nav vairs iespējams ļaudis rikot un sāvāldŗt. Visā muiŗā rŗgst uz dumpi . . .“

„Dumpi? — dumpi, tu saki?“ Lielkunga acis sāka Œaudŗt zibeņus. — „Kas par dumpi? Kas dumpoŗas?“

„Ķaudis tiek sakŗdŗti un saridŗti no Asnŗŗa saimnieces Līnas Kubik,“ vagaris skaitŗja sāvus pātarus tāĶāk un piemiedza acis, lai labāki varŗtu atcerŗties, — „bet, tā kā aŗtnieks ar Œo sievieti dzŗvo aizĶiegtā sakarā, tad . . .“

„Kas dzŗvo aizĶiegtā sakarā?“ atskanēja lielkunga dusmu sauciens un vagaris nodrebēja.

„Asnītis        Asnītis        .“ viņš tikko dvēsa.

„Ārā! — ārā, diedelniek!“ lielskungs brēca, kā ārprātā. — „Ārā! es tev saku. Ka tu šodien vēl būtu ar visām grabažām ārā no muižas robežām. Ārā! muižkungs izmaksās algu.“

Vagaris nokrita ceļos un saslēja rokas. Bet barons sagrāba to pie apkakles un izgrūda pa durvīm. Tad viņš zvanīja pēc sulaiņa.

Sulainis bij glunējis un bij uz pēdām klāt.

„Ej, saki muižkungam,“ lielskungs elsa, — „lai vāgaram izmaksā algu un vēl šodien aizgādā no muižas projām. Ka es to nelieti vairs acis neredzētu!“

Sulainis palocījās un steidzās izpildīt dabūto pavēli. Apakšā trepju galā viņu sagaidīja vagaris.

„Lūk, ko jūs man izgādājāt,“ sodītais vaimanāja.

„Turi muti, muļķi!“ sulainis tam uzbrēca pikti. — Un taisies, ka drīzāki tieci no muižas projām.“

Šis gadījums padarīja Asnīti uz visiem laikiem par neaizskařamu, bet Līnu veda pie prāta. Apķēriģā sieviete noprata, ka viņas liktenis bij karāģies mata galā, un tādēģ apņēmās savu sakaru ar muižas ļaudīm pārtraukt, bet tā vietā nodoties naudas krāšanai. Bij tikai vēl jāizgudro, kā vissekmģģāģi šis nolģģks sasniedzams. Bet kad jau viņa ko sāka gudrot, tad tas bij jau tikpat kā izgudrots.

Nieka lieta!

\* \* \*

Kad pirmo reizi dzirdam ēiruli dziedam, tad sirdi pārņem prieka jģģsmas: lģģk, pavasaris klāt! Drģģz izplauks kokiem lapiņas, puķģģtes atvērģs ziedu galviņas, lakstģģgala pogos ziediem baltajģģ ievģģjģģ, stģģrks noskalos sarkanos zģģbakus strautģģģ malģģ, bezdelģģģa vidģģģinģģs jumta paspģģrnģģ mģģs ieelpoģģģģ pilniem malkģģģģģ sģģpģģģ pilno pavasari.

Laiks mainās. Brīžiem pūš ledains ziemeļa vējš, brīžiem paspīd silta saulīte. No debesīm nāk lietus, sniegs un krusa mēs vēl gaidām pavasari.

Jau atveŗas ziedu biķerīši, koki un krūmi top zaļi, stārks parkšķina vecā bērza galotnē, jau vakariem pogo lakstīgala, kaut gan tā nedroši un kaunīgi, bet laiks ir arvienu vēss mēs gaidām pavasari.

Pirmie ziediņi nobirst: baltās ievas un zilās cerines pieņem savu darbdienas izskatu; cielaviņa patiltē jau ietaisījusi ligzdu; lakstīgala paliek domīgāka, tad apklust un piepēži ceļmalā uz ežiņas parādās sarkana zemene Zemene? kur tā te cēlusies? Vai tad jau?

Jā, jā! lūk, otra, trešā, ceturtā, — pavasaris ir projām! Jau projām, kad mēs no tā neko vēl neesam baudījuši? Projām, projām!

Un mūsu jaunība?

Mēs gaidām to ar ilgošanos, — dzejojām, sērojamies, sajūtam sirdī neizsakāmu nemieru, ceļam paradizi vienu-  
tuļās salās un — un topam veci. Vai tad mēs vairs neesam jauni? — Mēs redzam ceļmalā sarkano zemeni, liecamies pēc tās un brīnamies! mugura stīva, kājas un rokas dreb

Asnītis redzēja pavasari, vasaru, rudeni un ziemu, bet redzēja kā kādā burvju spogulī: te tie bija, te atkal nebija. Viss aizriteja tik ātri, ka viņš nebūtu pat pamanījis gadu maiņas, ja katra gada galā zināms saimniecības iztrūkums nebūtu pamācījis, ka nu atkal gads apkārt. Līna iztrūkumu pildīja no „savas algas“ un katrā jaunā gadā pasacīja aitniekam, par cik viņa parāds pie tās pacēlies.

Šogad Līna ziņoja, ka Asnītis tai palicis parādā jau apaļus simts rubļus.

„Simtu rubļus?“ aitnieks iesaucās izmisis un steidzīgi sāka šķirstīt savu aitu grāmatu, it kā tanī būtu atrodama glābšana.

Nejauši viņa acis uzķēra Marlitas vārdu.

„Marlita.

Atnesusies no Anlīzes pašā Ziemas svētku vakarā  
1862. g.

Jāpārdod 1872. g. — —

— — — — —

1872. gadā Marlita jāpārdod? Jau šogad? Vai tas var būt, ka jau 10 gadi patecējuši no tā laika, kamēr viņš mazo jēriņu, svārkos ietitu, no kuts iznesis? Desmit gadu! — Kas viss pa šo laiku nebūs Valdekā noticis? Kā klājas Latiņai, Ingam, Putniņiem? Vai Latiņa ar Ingu būs saprecējušies? Kad Putniņi nāks ar aizņemtajiem 30 rubļiem? Desmit gadu laikā reizi tiem taču būs paaudzis.

Aitnieks domāja un kasija pakausi. Piepēži tam iekārojās pabūt Valdekā, vēl redzēt gaŗos lopu laidarus, liepu gatves, dzeltenī krāsotās klētis ar trim stabiem priekšā, balto lielkunga pili ar pelekajām trepēm, aitnieku, vagari, Latiņu

Un kad atkal pienāca Ziemas svētki, tad Asnītis izlūdzās no lielkunga zirgu un atļauju nobraukt līdz Valdekai.

„Brauc, mīļais, brauc, tu tik ilgi nekur neesi bijis,“  
lielskungs atvēlēja laipni.

Ak, kā ātri pukstēja aitnieka sirds, kad tas pirmo Ziemas svētku dienas rītā izbrauca pa Virgas vārtiem! Viņam šķita, ka tas būtu tapis jaunāks, vieglāks un dzīvības pilnāks. Līdzšinējā dzīve tam izlikās par tumšu cietumu, kurā tas, diezin' kādēļ, tik ilgi smacis. Cik patīkami bij ieelpot spirtoto ziemas gaisu, kā jauki mirdzēja sarma krūmāju un koku zaros! Pat noplukušās vārnas ķerkšana izklausījās šorīt daudz piemīlīgāka. Un mīkstais sniedzīņš zem kamanu sliecēm tik jautri gurdzēja. Tikai — Dievs to zin', kā Valdekas iedzīvotāji nelūgto viesi uzņems? Kaszin', negribēs nemaz pazīt? Zināms,

ģimis jau gan viņam bij palicis tas pats vecais, bij arī tikpat gludi noskūts kā citkārt Valdekā, — Virgas lielskungs bārzdaiņus un ūsaiņus nemīloja, — bet vai cilvėki bij tie paši vecie? Desmit gadu! negribas nemaz ticēt

Viss ceļš līdz Valdekai pagāja Asnīšam kā miegā, kā sapnos; bet kad caur zaļo egļu starpu paspīdēja Valdekas baltā pils, viņš piepēži satrūkās. Jau klāt? Tik ātri? Brīnīšķi! kādēļ viņš bij šurpu braucis, ko te gribēja, ko meklēja? Kas tad viņš, Asnītis, šiem vagariem un aitniekiem bij par radu? Itkā tiem trūktu viesu-istieņu!

Asnītis sastumdīja cepuri uz galvas, nosēdās taisnāki kamanās, — viss neko nelīdzēja: nepatīkamās jūtas negribēja izzust; vēl vairāk, viņas pieņēmās ar katru soli, ko zirgs spēra uz priekšu. Un kad beigās Virgas aitnieks sēja zirgu pie Valdekas aitnieka dārza sētas, tad nabaga cilvēkam pukstēja tik stipri sirds un bij tik nelaba dūša, itkā tas nupat vēl taisītos izdarīt kādu noziegumu.

Virgas aitnieki ieplēta pārsteigti acis, kad Asnītis iegāja viņu istabā. Bet tas nebij priecīgs pārsteigums, nē — likās, ka viņā būtu apslēpts jautājums: kāda indeve tad to te atpūtusi?

Un viesis to sajuta kā pelnītu pārmetumu.

„Labdien, kā klājas?“ viņš sveicināja nedroši.

„Labdien, labdien!“ Valdekas aitnieks atbildēja īgni. — „Kas tādām nekait! Viņš var daudzīties pa malu malām, bet man, nabadziņam, savās sāpēs jākuļas pa gultu.“

Aitniecei bij viešņa. To viņa bij ievilkusi attālākajā istabas kaktā un jautri trieca. Abas sievietes tikai uz acumirkli aplūsa, kad Asnītis bij ienācis istabā, tad dedzīgi turpināja pārtraukto sarunu.



„Kad viņa piķī noslīktu!“ pats lādēja sievu. „Es te varu sakalst, noslāpt vai citādi kā nonīkt, viņa tev neliekas ne zinot. Apraudams mūžs!“

Asnītis te bij lieks. To viņš sajuta un, drusku parunājies, drusku nokāsējies, drebēdams aiz kauna, manījās tikt projām. Neviens to neatturēja.

Vagariem bij sabraukuši paši mīļākie viesi: meita ar vīru un bērniem. Priekiem nebij gala. Tika cepta, vārīts, pļāpāts un dzirots. Pats vagaris ar znotu sēdēja pie šnaba pudeles un sprieda par lielkunga sīkstulību. Saruna nebij priekš svešām ausīm. Tādēļ Asnīša ierašanās visus nepatīkami uztrauca.

Tomēr vagaris gribēja izrādīties par laipnu nama tēvu, aicināja nelūgto viesi pie galda, nosēdināja un piedāvāja šnabi. Diemžēl, sarunas vairs negribēja veikties, iestājās nelāgs klusums.

Asnītis manīja, ka tam no kauna un uzbudinājuma ausis tvīkst, un domāja, ka tikai ātrāki no Valdekas tikt projām.

Izdzēris otru šnabi, vienīgi, lai daudz maz remdētu nepatīkamās jūtas un errastības, pavirši apjautājies par vagaru klāšanos, viņš strauji piecēlās.

„Paldievs, vagar-tēvs, par šnabi, labs bij gan, bet man jāsteidzas.“

„Uz kuriem tad?“ vagaris likās netīcam — „Nu, paciemojies, pastāsti, kā pie jums iet.“

„Kas nu pie mums, — dzīvojam tāpat kā še,“ Asnītis atbildēja nemierīgi un sniedza visapkārt roku.

„Ardievu!“

„Tik ātri?“ vagariene gribēja rāties, bet viņas balsi bij skaidri dzirdams pamudinājums, „ej vien, ej vien, lai Dievs tev palīdz!“

Aiz vagaru istabas durvīm Asnītis uzvilka cepuri dziļāki uz acīm un, neskatīdamies ne pa labo, ne pa kreiso, taisījās jo drīzāki tikt savās kamanās.

Bet plepēži viņu kāds uzrunāja:

„Parau', vai tas nav Virgas aitnieks?“

Asnītis atskatījās. Netālu no viņa stāvēja kaulaina sieviete ar ūdens nēšiem uz pleciem.

„Nu, kas tad ir, laikam vairs nepazīs?“ sieviete jautāja no jauna un rupji smējās.

„Late? — Vai patiesi?“ Asnītis iesaucās izbījies.

„Jā, redz', kā gadi cilvēkus pārvērš! Tagad, es domāju, tu manī vairs neiemilētos?“

Asnītis nosarka. Viņš neattapās, ko atbildēt. Vai daiļā Latīņa patiesi vareja tā pārvērsties? — Latīņa un šī, gandrīz riebigā sieviete! Kāda stārpība!

„Tad patiesi Zodiņu Late?“ Asnītis arvienu vēl brīnījās un šaubījās.

„Nevis Zodiņu Late, bet Reiziņu Late.“

„Reiziņu Late? —“

„Nu paskat', vai tad vēl nezini, ka esmu Ingas sieva? Es domāju, ka tā spindzele tur,“ Late rādīja ar pirkstu pār plecu uz vagaru dzīvokli, — „būs tev pilnas ausis piedējusi. Viņai nav lielāka prieka, ka par manu nelaimi runāt.“

„Nelaimi?“

„Kad tevi neziņā!“ Late sirdīgi nosplāvās. — „Vai tad vēl pirmo reizi dzirdi, ka ar Ingu kopā nedzīvojam?“

„Un ko tad tu dari?“

„Kopju lopus pa vecam — lai paldievs lielkungam, kas pieņēma, — un audzinu bērnus. Man — trīs puikas aug sprogainām galvām un melnām mutēm kā muršķi.“

Asnītis pasmīnēja.

„Bet tu taču teici, ka ar vīru kopā nedzīvojot?“

„Paskaties vien, kāds tu ar' jau gudrinieks ticis,“ Late smējās un mirkšķināja blēdīgi acis, — „nebūtu domājusi. Bet — ir tiesa, ar vīru kopā nedzīvoju. Kas lai arī pie tāda dzērāja izturētu?“

No mājas iekšpuses atskanēja negants troksnis un kliegšana.

„Jāiet!“ Late sacīja ātri, — „manējie plūcas.“ Žigli viņa iesteidzās namā.

Bet Asnītis atstāja muižu un brauca taisni uz Cūciņām apmeklēt savus radniekus Putniņus. Tur viņš cerēja vismaz dabūt paēst pats un pabarot zirgu. Diemžēl, vīrs bij gaužām vilies.

Kā jau pa laikam uz augstiem svētkiem, Putniņš bij galīgi piedzēries un trakoja. Istabā gan bez vienas platas gultas, veca galda un bieza koka soliņa nebij nekas redzams, tomēr nelaimīgais atrada savām dusmām mērķi. Viņš sagraba soliņu aiz kājām un meta to pret galdu.

Putniņiene bij novākusi divas skrandainas meitenes kaktā, un pati aizstājusies tām priekšā. Pie tam viņas acis mirdzeja tik ļauni-glūnoši kā plēsīgam zvēram.

Asnītis ar reizi nojēdza, ka šeit viņam nebūs ciema, un tamdēļ gribeja tikpat klusi atstāt radnieku istabu kā bij ienācis, bet vēl laikā tika no Putniņa pamanīts.

„Ah —! ah —!“ dzērājs kiedza un mēģināja iespraust rokas sānos. — „Kas tad tas par zvēru?“

Viesa ģimīs pārvērtās.

„Zvērs?“ viņš atkārtoja pikti, un ar reizi viss sakrājies īguums draudēja izplūst pār lūpām. — „Vai nu tuvais radnieks par zvēru palicis?“

„Radenieks radnieks Putniņš stostījās un smējās, — „tādu radnieku pilnas sētmalas. Pa kuram gājienam tad esi radnieks, no melnā runča, vai sarkanā Kranča? Eh — — eh radnieks! Tādu radnieku, kas brauc cilvēkus izēst eh — eh — un izdzert — eh, eh! .“

„Neesmu nekad jums par tādu radu uzbāzies, vai dzirdat — nekad! Jūs bijāt tie, kas meklēja radniecību izdomāt, jūs, ne es! Bet tad jums vajadzēja naudas, un

to jūs dabūjāt. Tagad es gribu savu naudu atpakāļ,“  
Asnītis elsoja aiz dusmām.

„Naudu ha, ha, ha! Vai tas tēviņš ir traks?  
Kādu naudu?“

„Tos 30 rubļus, kurus jums Virgā aizdevu.“

„Ārā no istabas! — Trīsdesmit rubļus — — lu-  
pata tāds! — Kādu naudu? “ Putniņš liecās pēc  
koka soliņa.

Asnītis izmanījās pa durvīm.

Radu būšana!

## VI.

— — — — —  
— — — — —  
Uzsnieg pirmais sniedziņš, — zeme top sirma: ru-  
dens klāt. Uznāk puteņi, saltums; sniegi nogulst kau-  
dzēm un kārtām, — zeme top balta: ziema klāt. Sāk  
spidēt saulīte silti, silti: sniegs nokūst, — zeme top  
melna. zaļa. viņa atdzimst.

Iebirst cilvēkam matos sirmums: viņš ir vecs; ap-  
klāj sniega baltums viņa galvu: viņš ir pavisam vecs.  
Un šis sniegs nekad nenokūst, nekad neatnes pava-  
sari.

Aiztecēja desmit gadu, vēl desmit, vēl un vēl.  
Iebira Asnišam matos rudens, tad ziema. Augums sa-  
liecās, galva sāka trīcēt.

Bet viņa ganāmais pulks bij vēl tikpat jauns un  
uzticīgs kā pirmos gados. Taisnība, no tiem lopīņiem,  
kurus Asnītis bij atradis uz Virgu atrākot, jau sen sen  
nebij neviena dzīvajā starpā. Tagadējās aitas bij visas  
jaunas, jauniņas, bet viņas mīlēja savu ganu gandrīz vēl  
vairāk kā vecās. Kad gans nosēdās ganības malā uz  
cintiņa un gurdeni nokāra balto galvu, tad viņu allaž  
apstāja vesels bars sprogaino kustonīšu. Viņi tam pie-  
glaudās, badīja ar saviem purniņiem un uzluvoja tik  
paļāvīgi žēli, it kā gribētu vaicāt: vai tev kas nesāp?

Un Asnītis glaudīja lopiņu platās pieres, smaidīja un runāja:

„Vienīgie... jūs esat mani vienīgie pasaulē! Vai jums būs arī manis žēl, kad reizi šķirsimies? Starp cilvēkiem gan nebūs tāda, kas manis atcerētos.“

Un tomēr bij arī kāds starp cilvēkiem, kas Asnīša nekad neaizmirsā. Tas bij Virgas lielskungs.

Arī pār lepno kungu bij gadi nākuši un gājuši; galva bij balta tapusi, miesas — slimīgas, bet garīgais cilvēks bij palicis jauns. Un jaunais negribēja locīties vecā priekšā, negribēja atzīt gadu iespaidus, miesas vārgulību. Kā daudz gadus atpakaļ, tā arī tagad lielskungs spēra soļus droši, nesa galvu augsti. Grūtības, kas caur to cēlās, tika pieskaitītas slimībai.

Lai no slimības atkratītos, barons Böllendorfs sāka ārstēties. Ziemas pavadīja ārzemju siltākos novados un tikai pa vasaras mēnešiem atgriezās uz Virgu atpakaļ, bet iedomātā slimība likās nemazināmies. Tas veco kungu uztrauca, un viņš palika divus gadus no vietas ārzemēs.

Muižā un apkārtnē sacēlās dažādas valodas. Vieni bij diezin kur izdabājuši, ka lielskungs esot uz nāvi saslimis, otri — ka tam par kādu nekādu pārsteigšanos esot jānosēd divi gadi. Ticētāju radās tikpat vieniem, kā otriem, bet tanī ziņā visi bij vienprātīgi, ka lielskungs mājās vairs nepārnāks.

Tādēļ pārsteigums bij visgarām lielu lielais, kad pašā vēlā rudenī muižā pienāca telegrama, ka lielskungs brauc mājās.

Sāka tekalēt muižas ļaudis, tekalēja arī pagastēni. Visi bij it kā no miega pamodušies un ugunsgrēku pamanijuši. Cēla goda vārlus, pušķoja ceļu un gudroja saņemšanas runas. Paši neapzinādamies kādēļ, — ļautīgi bija sajūsmināti.

Un lieskungs pārbrauca — lepns un cienības pilns kā arvienu, tikai viņa gīmī atspoguļojās nogurums, ciešanas.

„Daudz paldievs, mīļie!“ viņš atbildēja uz ļaužu apsveicināšanu un piemetināja tēvišķi laipnā balsi, — „bet uzliekat cepures galvā, tagad ir vēss.“

Taču viens no saņēmējiem nebij savu runu beidzis, un tādēļ citi kavējās galvas apsegt. To redzēdams, lieskungs pagriezās pret runātāju sevišķi:

„Es jau zinu, mīļais, ka jūs man labu vien vēlat, kā tad: labu vien, labu vien.“

Asnītis nebij apsveicinātāju starpā, viņš ganīja savas aitas. Sulainis par to slepeni priecājās: „Tas vīram atraus lielkunga labvēlību.“

Bet notika gluži otrādi. Vakarā lieskungs apmeklēja Asnīti viņa dzīvoklī.

Ieraudzījis lielkungu, labais vecītis gluži aizmirsās. Viņa acis parādījās asaru lāses, un lūpas čuksteja:

„Paldievs Dievam!“

Lieskungs sajuta, kas notiek uzticamā kalpa sirdī, un šīs jūtas to vairāk aizgrāba un iepriecināja nekā greznie goda vārti un skaistās runas. Gandrīz draudzīgi viņš aplika aitu ganam roku ap kaklu un sacīja:

„Mēs paliekam veci, mīļais, veci — kā tad!“

„Veci, — jā. Kājas gurst, mugura stīva,“ Asnītis atsaucās klusi.

„Zinu, zinu, tādēļ tev atvedu palīgus.“

Lieskungs pagriezās uz durvju pusi. No otras istabas ienāca sulainis ar diviem tumši pelēkiem kuceniem.

„Lūk, būs tev palīgi,“ lieskungs rādīja uz kuceniem un smaidīja.

Asnītis metās skūpstīt roku, bet pēdējais to atturēja.

„Un kā tad klājās citādi?“

„Paldievs Dievam, arvienu labi.“

„Lai Dievs palīdz jo projām.“

Barons aizgāja un aitnieks sāka izrādīt savu jūsmību kuceniem. Viņš tos paijāja, glaudīja, skūpstīja un baroja ar gaļu.

„Dod vien, dod suņiem gaļu,“ vecā, mūžam ķildīgā Līna rūca, kāšēdama un aizvilkdamās, — „vēlāki nebūs pašam ko vēderā bāzt. Kam tādu pagānu pavisam vajadzīgs? Tikai barošanai. Un tad vesels pāris, — kad tu izputētu! it kā jau viens nebūtu par daudz bijis.“

Diemžēl, šoreiz sparīgās sievietes pārmācība neatstāja uz miermīlīgo aitnieku ne mazākā iespaيدا. Vel vairāk, taisni kā par spīti viņš pavēlēja vecenei kucenus padzirdīt ar pienu.

Suņus ar pienu? — kur tas dzirdēts!

Tāda izšķērdība!

\* \* \*

Ļaudis brīnījās: Asnītis piepēži tapis jaunāks. Vaidīdams aitas ganos, viņš atkal šmūkšķināja, svilpoja un klakšķināja kā daudz gadus atpakaļ. Bet pāris stāvām ausīm kucenu lēkāja tam apkārt, ķērās bikšu stilbos rēja un smilkstēja.

„Palaidņi! palaidņi!“ aitnieks smējās.

Aitas turpretī likās sadrūvējušās un noskumušas. Viņas arvienu bailīgi paskatījās uz gana jaunajiem draugiem un katrā vietā grieza tiem steidzīgi ceļu. Reizēm pat izcēlās lielas jukas: savādie zvēri ķērās aitām vilnā!

Vecais avens, kā jau arvienu visa bara galva un vadonis, ilgi ilgi šaubījās, bet tad reizi noņēmas vairs ilgāki neciest suņu negantību. Kad jau pats gans negribēja avis aizstāvēt, tad tas bij jādara viņam, avenam ar klingerī sagrieztajiem ragiem. Un reizi, kad Asnītis siltā piesaulītē bij aizsnaudies, avens uzsāka ciņu.

Viņš nikni ieblējās, sasita kājas pret zemi, nolieca galvu, laizījās un grieza zobus. Aitas bij saspiedušās bailīgi pūlītī un lūkojās uz niknās ciņas sākumu. Bet

pretinieki neizrādīja ne mazāko kāri uz asins izliešanu vai nāvīgiem sitieniem, tīri vieglprātīgi viņi lēkāja ap godājamo veci un lūkoja tam ieķērties astē. Vai tā ir cīņa? — Kurš ienaidnieks tad ķer aiz astes?

Joki vien!

Asnītis pamodās, lūkojās cīņā un smējās. Redzams, viņš neturēja lietu par nopietnu. To arī varēja slēgt no viņa runas, ko tas pēc cīņas visu priekšā sacīja:

„Milējaties viens otru,“ viņš runāja aizkustinātā balsī, — „šis ir visjaukākais likums pasaulē. Diemžēl, maz viņš tiek ievērots, vēl mazāk izpildīts. Cilvēki tur sevi par gudrākajiem radījumiem pasaulē un min šo likumu kājām. Viņiem tas izliekas par muļķību un gaļlaicīgām blēņām. Zobu pret zobu, aci pret aci, tas cilvēku likums. Stāstat tiem par tuvākā labiem darbiem, labiem tikumiem un labām īpašībām, — drīz jums nebūs neviena klausītāja; bet stāstat tiem par tuvākā nelietībām, noziedzībām, ļaunumiem, nelaimēm, klausītāju bars augs augumā. — Vanags uzbrūk mazai zilītei, vilks nevainīgam jēriņam, tā tam vajagot būt. Bet es jums saku, bērni, jums nebūs pie tiem ņemt priekšzīmi. Iekš tam guļ visa nelaime un visa ļaunuma sakne. Jūs, aitas, uzskatāt suņus par saviem dzimtienaidniekiem un tā arī izturaties pret maniem miļajiem kuceniem. Tā tas uz priekšu nedrīkst palikt. Mūsu starpā vajaga valdit savstarpīgai uzticībai — Duksi, mierā! — un mīlestībai. — Piksi! vai tu rimsies? Piksi, Piksi! es redzu, ka tev āda niez.“

Vai aitas un suņi bij arī patiesi ņemuši labā Asniša vārdus pie sirds, kas to mums pateiks? Cilvēciņš prāts un gudrība nespēj iespiesties noslēpumaino kustoņu jūtās. Taču turpmākā sadzīvē vairs nenotika nekādas saduršanās, nekādu pārpratumu starp vilnas nesējam un stāvausiem.

Piksis ar Duksi pieauga, pieņēmas rātnībā, godprātībā, saprātībā un mīlestībā pret savu kungu. Uz aitam



tie pamazām pieradinājās lūkoties gana acīm. Asnftis varēja mierīgu sirdi aizsnausties un varēja būt drošs, ka aitas neizklidīs. Suņi tās sargāja un viņu tuvumā nepielaida nevienas dzīvas radības. Cik brīnišķīgi tas arī neizliktos, bet maz pa mazām cilvēks, suņi un aitas sakusa it kā vienā nešķīpamā veselā.

Un taču viņiem vajadzēja šķirties!

Patecēja trīs gadi no lielkunga pārbraukšanas izārzemēm. Virgai uzbruka nebalts stundiņas.

Kādu dienu uz muižu atbrauca ārsts. Neviens tam nepiegrieza sevišķu vērību. Gadījās jau, ka dažreiz ārši brauca pie lielkunga ar tā sauktajām „vizitēm“. Bet kad tas pats ārsts atbrauca otru, trešo reizi un beidzot ikdienas, tad ļaudis uztraucās. Daži pat noskrēja līdz sulaiņam un pēnās to iztaujāt, kas augšā saslimis, bet sulainis nebij pie laba prāta. Viņš bij bāls, sakniebtām lūpām un ļoti nelaiņš.

„Nav jūsu daļa par augšu rūpēties,“ viņš uzbrēca ziņkārīgajiem, — „rūpējaties paši par sevi un taisāties, ka tiekat pie darba.“

Ļaudis papurināja galvas un sāka čukstēt, ka augšā neesot „vairs labi.“ Te piepēži nāca miklas uzminējums: lielskungs uomiris!

Vēsts bij tik negaidīts, tik satrīcinošs un tik sāpīgs, ka pirmā acumirkli tai neviens negribēja ticēt. Visi steidzās uz pili paši savām acīm par notikušo pārliecināties, bet pie liķa netika pielaisti. Lepnais kungs nebij vēlējies atklāt savu laicīgo nespēcību un miesas iznīcību, kamdēļ priekš miršanas bij cieši nokodinājis viņa liķi citādi neizstādīt, kā tikai cieši segtā zārkā.

Izpaudās atkal dažādas valodas. Citi gudroja, ka lielskungs neesot dabīgā nāvē miris, citi — ka pavisam neesot miris, tikai kautkur apslēpies. Zārks esot tukšs. Lai nu kā, bet līdzjutība Virgas iedzīvotāju starpā parādījās gaišās liesmās. Ļaudis steidzās pie atraitnes-liel-

mātes un lūdzās, lai tiem atļautu pie lielkunga zārka stāvēt goda sargos līdz tam laikam, kamēr zārks netiktu apbedīts.

Par tādu uzmanību lielmāte bij dziļi kustināta un labprāt deņa lūgto atļauju.

Sargu starpā bij arī Asnītis. Viņam kopā ar vagari nācās sargāt pirmo nakti. Zārks bij uzstādīts lielajā zālē, tanī pašā, kurā Asnītis savā pirmajā Virgas Ziemas-svētku vakarā bij tapis tik bagātīgi apdāvināts ķeķa piederumiem. Ai, kā tagad vecīša žods drebēja, un lūpas raustījās, kad viņš pārkāpa pār zāles sliksni, ieelpoja smago zaļumu smaržu un ieraudzīja sudrabaini pelēko alvas zārku starp palmēm, gumijas kokiem, puķēm un dažādiem zaļumiem. Vaska sveces sudraba lukturos izplatīja drūmu, dzeltenu gaismu. Te atdusējās tas, kurā patvērumā tas bij garu un miera pilnu mūžu pavadījis. Salts, nejutīgs zārks ieslēdza lepnu, bet jūsmīgu sirdi.

Asnīša acis apžība, prāts sāka apmulst, galva it kā nošķīrās no rumpja. viņš ļodzījās.

„Saturaties, jūs apkritisat!“ vagaris iesaucās un steigdzās palīgā.

Vecītis sabruka pie sava aizstāvja zārka.

---

Pienāca bērņu diena.

Muižā sabrauca daudz augstu kungu, salasījās arī pagasta ļaudis. Kas vien bij spējīgs, bij atnācis parādīt „bargajam kungam“ pēdējo godu, pasacīt pēdējās ardievas. Visi ceļi un laukumi ap Virgas pili bij ļaužu pilni.

Īsi pēc pusdienas lielkungi iznesa no pils smagu zārku. Uz trepēm to saņēma zemnieki, lai aiznestu uz netālo dzimtas kapliču. Virdzenienu pleci nekurnēja par zārka smagumu; bet viņu sirdis nospieda žēlabas un bažas. Bij taču zārkā dusētāja roka tik bieži viņu plecus paiļājusi.

Pie kapa runāja, dziedāja un raudāja.

Klusi čīkstēdamas aizvērās kapeņu durvis. Dzelzs un akmeņi uzņēmās glabāt un apsargāt nenozīmīgus, nederīgus trūdus. Ļaudis izklīda.

Ardīevu!

Pamazām muižā iestājās parastā dzīves gaita. Gurdēni nokārtām galvām ļaudis ķērās pie savu uzdevumu izpildīšanas.

Muiža pārgāja jaunu lielkungu rokās. Paši tie pagaidām vēl dzīvoja citur, bet pārvaldībā jau izdarīja pārmaiņas. Vecais muižkungs tika atlaists un tā vietu ieņēma jauns.

Jauno muižkungu sauca par Pumpīti. Viņš bija arī gados jauns, bet miesās spēcīgs un izglītībā vājš. Savas laicīgās zinības viņš bij pasmēlis vispirms „kreicskolas“ zemākās klasēs, tad kādā muižā, kur tas bij mācījies zirgus kopt. Tagadējo vietu tas bij ieguvis caur labām ieteikšanām.

Gara dāvanās Pumpītis nebij bagāts, bet totiesu bagātāks instinktivās dzīves gudrībās. No dabas glēvs un bailīgs, ar vārdiem tas prata uzstāties par lauvu. Viņa augstākais dzīves mērķis bij miesīgi baudījumi un kroga dzīve. Mugura tam bij visai lokana un sirdsapziņa sastingusi. Viņš prata „dzīt“ ļaudis un patikt kungiem, ar ļaudīm kopā apzagt kungu un patikt ļaudīm. Tad vēl viņš prata sarīdīt ļaudis pret kungiem un kungus pret ļaudīm. Precējies viņš vēl nebij, bet totiesu draudzīgāks ar sievietēm.

Pirmais darbs, ko jaunais muižkungs Virgā uzsāka, bij — iztīrīt „vecu raugu.“ Godīgā darbā nosirmojušiem gājējiem viņa acīs nebij nekādas nozīmes. Tie viņam šķita par gudriem un redzīgiem; bet jāredz bij tikai muižkungam, ne strādniekiem. Iesākās „tīrīšana.“

Jaunajam lielkungam tika iestāstīts, ka vecie muižas gājēji esot izlutināti slinkī, pretinieki un zagļi. Ne-

laikis lielskugs neesot pats par saimniecību rūpējies, un tā tad ļaudis ieradusi darīt pēc sava prāta.

Jaunais lielskungs ticēja Pumpīša izskaidrojumiem un deva viņam pilnvaru pārmainīt „vecos“ pret „jauniem.“

Tāda uzticība ne mazumu glaimoja jaunā muižkunga varai un godkārībai, tomēr viņš negribēja likt ļaudīm manīt, ka „vecos“ atļaidējs būtu viņš, un tādēļ ņēmās baronu pierunāt, lai tas „lietas svarīguma dēļ“ uzteikšanu un atļaišanu izdarītu pats no sevis.

Tā tad notika, ka vecos Virgas kalpus atļaida lielskungs, un jaunos meklēja Pumpītis. Jauno lielkungu lādēja, bet jauno muižkungu slavēja. Tad arī dažā dāvanīņa no vietas kārotājiem ieslīdēja Pumpīša kabatā.

Pieņemot vietā ir taču daudz jaukāki, nekā no tās atļaišt!

Tomēr viens no „vecajiem“ palika vēl savā vietā, tas bij Asnītis. Viņa amats bij tāds, kuram mācītu vietnieku nācās grūti atrast; bet aizmirsts tādēļ viņš arī vis nebij. Par pirmo biedināšanu varēja noderēt vecās Līnas dienesta pārmaiņa. Vecene atstāja Asnīli un pārgāja pie Pumpīša ar visu parādu listi.

Asnītis bij nopūties, izmisis un noslaucīja acis piedurknē.

Nu vecīšam bij jāgādā sev ēšana pašam. Ar to iesākās viņa ciešanas laiks.

Atkal patecēja ziema, pavasaris, vasara; pienāca rudens.

Iesākās lauku tirgu laiks. Zemkopji saveda tirgos liekos lopīņus. No pilsētām izbrauca gaļas veikalnieki un dažādi zenķi. Zem klajām debesīm norisinājās sīva kaulēšanās.

Bet te saradās arī daudz tādu, kam nebij nekā, ko pārdot vai pirkt, bet kas bij atnākuši izskatīties, sadzērties un izdzīvoties. Pie tādiem piederēja jaunais Virgas muižaskungs.

Kādā no tādiem izdzīvošanās tirgiem gluži nejauši Pumpīšam gadījās sadzerties kopā ar dažiem lōpu uzpircejiem. Tie bij jautri tēviņi un naudas nežēloja, bet Pumpīšam tādi pa laikam patika. Tādu starpā viņš tikai īsti jutās „savās mājās“. Veikalnieki apjautājās, vai muižaskungs ko ievēdis pārdot.

Taisnību sacīt Pumpīšam netikās, tādēļ viņš meloja, ka esot atbraucis priekš Virgas zirgus iepirkties. Esot vajadzīgi kādi 10 zirgi, bet šodien no pirkšanas gan nekā neiznākšot, jo tirgū labu zirgu nemaz neesot.

Kāds no svešiniekiem palūkojās uz Pumpīti šaubu pilnām acīm un pasmīnēja. Muižaskungs par to jutās apvainots un, lai izgaisinātu katru neuzticību pret sevi, sāka lielīties ar savu lielo varu Virgas muižā.

„Vai drīkstu lūgt uz vienu vārdu?“ neuzticīgais lōpu tirgonis aicināja Pumpīti nomaļus.

Aicinātais negribīgi piecēlās. Citi veikalnieki samirkšķinājās acīm.

„Virgas muižā esot daudz aitu, kā esmu dzirdējis?“ tirgonis uzsāka, kad tie bij no citiem attālinājušies.

„Simtu piecdesmit,“ muižas kungs atbildeja nedroši.

„Jūs taču varat viņas pārdot?“

„Viņas netiek pārdotas.“

„Blēņas!“ veikalnieks smējās. „Tagad aitu audzināšana vairs nekā neatmet. Labi vēl, ja var segt izdevumus. Paskaidrojiet to taču savam lielkungam un sakāt viņam, ka tagad ir izdevīgs laiks aitas pārdot. Es esmu mierā visas ar reizi atpirkt, visas, kādas tik vien ir: klibas un aklas.“

Tirgonis pameta acis uzmanīgi apkārt, tad turpināja klusāki:

„Pie tam jūs varat iebāzt savu simtiņu kabatā.“

„Nu —?“ Pumpītis smējās, it kā būtu uzpēmis veikalnieka vārdus par joku.

„Glūži vienkārši,“ pēdējais izskaidroja nopietni, — „jūs palīdzat man aitas lētāki nopirkt. Par visām kopā es dodu 500 rubļus, — neredzējis, saprotat? — un jums simtu. Ko jūs par 500 vēl lētāki izgādājat, tas arī iet jūsu kabatā. — Likop —?“

Pumpītis šaubījās, tad ielika veikalnieka rokā savējo.

„Likop!“

„Un tagad dzersim magaričas.“

Vēsa, miglaina diena.

Gaiss smags un dūmu pilns. Zaļie meži izskatās kā zili pelēkas stripas apvāršņa malā. Ciematu ēkas izliekas par pasakainiem milžiem, kaudzēm un ēnām. Ceļi slapji un piemirkuši.

Bet pie Lejas kroga stāv liels bars baltu aitu. Lopīņi saspiedušies pūlītī un sadūruši galvas kopā. Ceļmalā, tup divi tumšpelēki suņi stāvām austiņām. Viņi lūkojas gan uz aitām, gan atkal uz kroga durvīm un tikko pēdējās aizgrabas, viņi saraujas un ietrīcas.

Jau vēla pēcpusdiena. Vakars nevar tālu būt, kaut gan saule nav redzama. Iesāk smidzināt lietutiņš. Sunīšiem vieglā spalva tiek cauri slapja un nabadzīgi sāk drebēt. Aitas stāv arvienu vēl kā nedzīvas, un tikai brīžiem kāda no tām žēli iebrečas.

Piepēži kroga durvis tiek atgrūstas vaļā. Suņi un aitas ar reizi atdzīvojas. Viss bars sāk kustēt un vilpot. Salicis un uz spieķa atspiedies, viņām tuvojas Asnītis.

„Mani bē — niņi!“ viņš grib sacīt, bet iesāk un nobeidz.

Aitas to aplenc no visām pusēm, spiežas klāt un laiza rokas. Suņi slienās pie kājām, smilkst un skatās acīs

No kroga iznāk divi plūdaiņi vīrieši sarkaniem ģimjiem un sarkanām, lielām rokām. Padusē tie nes garas, asas pātagas.

„Nu, veci!“ viņi uzrunā Asnīti rupji, — „beidz niekoties. Mums laiks — ceļā, tev ar'. Labi ir, ja tu priekš tumsas mājās tiec, citādi tevi likās kājas ienesīs grāvi.“

„Mājās?“ Asnītis atkārtο izbījies un sāk ļodzīties. — „No šās dienas manas mājas ir visgarām plašo pasauli.“

„Hollā! siks!“ aitu dzinēji iekļiedzas un cērt ar pātagām barā.

Aitas spiežas viena otrai virsū un suņi kauc.

„Mani bēr—niņi, mani nabaga —!“

Veciņa galva dreb kā apses lapiņa. Viņš mēģina atsvabināties no saviem uzticamajiem draugiem un slauka acis.

„Duksi, mierā! Piksi, klusu!“

Aitu dzinēji top nepacietīgi. Viņi sit bez žēlastības nabaga kustonīšus un lādas. Bet aitas nešķīras no sava gana.

„Veci, še tev dzeramnauda un laid aītām iet,“ viens no dzinējiem tuvojas Asnīšam un grib tam sauajā iebāzt taukainu rubļa papīrīti.

Asnītis saraujas.

„Asins nauda!“ viņš tikko dvēš un gainējas ar rokām.

„Neesi taču muļķis!“

Vecītis uzšmūkšķina, tā skumji un gaŗi, žēli brēkdamas aitas sāk atkāpties un izklist pa ceļu. Asās pātagas dzied gaisā

Stāv Asnītis ceļmalā un skatās. Gaisss top drusku skaidrāks, bet migla viņa acīs biezāka. Tur, lūk, aizdzen viņa mūžu ar pātagām un nikniem vārdiem. Uz kuriem tad viņš pats nu griezīsies? —

Pa labai un kreisai aizlokas bālgani-dzeltens, piemircis ceļš un nozūd krēslā.

Suņi tup kunga priekšā un smilkst. Slapjuma lāses norīt gar prātīgo kustoņu galvu.

Asnītis noliecas pie viņiem un tos glauda:

„Bet mēs nešķirsimies,“ viņš čukst, — „mēs nē...“  
Stāv Asnītis ceļmalā un skatās. Pa labai un kreisai  
aizlokas bālgani-dzeltens, piemircis ceļš un nozūd krēslā.  
Top vēss. Sāk pūst ass ritenis. Vecīša galva triec, kājas  
dreb

Spieķis un divi suņi.

---